

CENTRUM PRO LIDSKÁ PRÁVA A DEMOKRACII

Bulletin lidských práv

Vážené dámy a pánové,

v úvodním článku našeho Bulletinu Veronika Bílková a Tomáš Langášek shrnují dvě plenární zasedání Běnátské komise, která proběhla v druhé polovině loňského roku. Dočtete se zde například o stanovisku k návrhu novely zákona “o soudnictví a postavení soudců” a některých zákonů o činnosti Nejvyššího soudu a soudních orgánů. Návrh zákona rozšiřuje důvody kontroly bezúhonnosti a disciplíny soudců zavedením nového typu “soudního dohledu” a zavedením použití detektoru lži v různých kontextech soudcovské kariéry.

V sekci Mezinárodní trestní spravedlnost Adéla Hrdá popisuje princip univerzální jurisdikce, který umožňuje státům stíhat pachatele nejzávažnějších mezinárodních zločinů bez ohledu na místo spáchání či národnost pachatele a oběti. Klára Popelková dále analyzuje rozhodnutí Mezinárodního trestního soudu pokračovat ve vyšetřování zločinů ve Venezuele, které měly být údajně spáchány v roce 2017.

Johana Marešová z evropské sekce informuje o rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva týkající se francouzských táborů, v nichž žili po

ukončení alžírské války harkijští bojovníci. Soud potvrdil, že podmínky v táborech byly v rozporu s lidskou důstojností. Jan Nevlída rozebírá první celounijní zprávu o rasismu v policejní práci, kterou v dubnu letošního roku publikovala Agentura EU pro základní práva.

V sekci Mezinárodní politika, byznys a lidská práva Radek Tesař analyzuje vývoj práv a ochrany LGBTQ+ osob ve světě. V jakých částech světa dochází k pokroku a kde jsou přijímány zákony trestající homosexualitu trestem smrti? Da Bean Ye ve svém článku popisuje, jakým způsobem krize na Haiti ovlivňuje práva místních obyvatel.

Anna Pěničková z české sekce se zaměřuje na rozhodnutí Ústavního soudu z března 2024, týkající se náhrady nemajetkové újmy. Jakub Dubják popisuje upuštění od potrestání a upuštění od výkonu trestu. Jak a kdy tyto instituty lze použít? Denis Pauk sekci uzavírá článkem o tahanici o zkratku ČSSD. Jak o věci rozhodl Nejvyšší správní soud?

Hezké léto a příjemné čtení přeje

Alžběta Dvořáková

Editorka Bulletinu lidských práv a vedoucí Centra

Obsah

Téma		3
• Benátská komise v druhé polovině roku 2023		3
1) Mezinárodní trestní spravedlnost		7
• Univerzální jurisdikce: klíčový nástroj v boji proti beztrestnosti		7
• Mezinárodní trestní soud znovu otevírá cestu pro vyšetřování ve Venezuele		10
• Aktuality sekce Mezinárodní trestní spravedlnost		13
2) Evropský systém ochrany lidských práv		15
• Evropský soud pro lidská práva: podmínky ve francouzských táborech pro harkijské bojovníky byly v rozporu s lidskou důstojností		15
• První celounijní zpráva o rasismu v policejní práci		17
• Aktuality evropské sekce		19
3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva		22
• Přehled vývoje práv a ochrany LGBTQ+ osob v roce 2023 ve světě		22
• Krize na Haiti a její dopad na lidská práva tamních obyvatel		26
• Aktuality sekce Mezinárodní politika, byznys a lidská práva		29
4) Česká republika a lidská práva		32
• Ústavní soud v čele diskuze o náhradě nemajetkové újmy		32
• Upuštění od výkonu trestu: kdy a proč?		35
• Předvolební pře: tahanice o zkratku ČSSD		38
• Aktuality české sekce		41
Monitoring lidskoprávních publikací		43
Redakce Bulletinu		44

Ústavní soud, Brno Joštova 4409 sněmovna, autor: Martin Strachoň, 20. únor 2015, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED, upraveno: oříznuto.

SERVIS PRO ZÁJEMCE O LIDSKÁ PRÁVA NA WEBU CENTRA

Pokud se zajímáte o lidská práva, na webu Centra najdete řadu zajímavých informací. V sekci Blog naleznete další zajímavé krátké články či rozhovory s významnými osobnostmi a v sekci Akce se dozvíte, jaké konference a odborné diskuze jsme uspořádali nebo právě chystáme.

Na webu máme rovněž například seznam letních škol, kterých se můžete zúčastnit, včetně potřebných termínů, dále manuál výzkumu lidských práv s řadou odkazů na užitečné zdroje a relevantní instituce, a další užitečné informace.

Více na www.centrumlidskaprava.cz

Benátská komise v druhé polovině roku 2023

*Tomáš Langášek
a Veronika Bílková*

Po roce vám opět přinášíme zajímavé shrnující informace ze dvou plenárních zasedání Benátské komise, které proběhly v říjnu a prosinci roku 2023.

Program říjnového 136. plenárního zasedání Benátské komise byl mimořádně nabitý. Za podrobnější zmínku – v kontextu českých debat o podobě kárného řízení – stojí „ukrajinské“ stanovisko k návrhu novely zákona „o soudnictví a postavení soudců“ a některých zákonů o činnosti Nejvyššího soudu a soudních orgánů. Návrh zákona rozšiřuje důvody kontroly bezúhonnosti a disciplíny soudců zavedením nového typu „soudního dohledu“ a zavádí použití detektoru lži (polygrafu) v různých kontextech soudcovské kariéry.

Benátská komise ve svém stanovisku (společně s Generálním ředitelstvím pro lidská práva a právní stát Rady Evropy) tyto novinky podrobila kritice. Nezbytnost zavedení nového typu „soudního dohledu“ nebyla prokázána. Kromě toho je rozsah použití nového nástroje pozoruhodně široký: navrhovaný monitoring se může vztahovat na jakýkoli soud, může být spuštěn na základě skutečností týkajících se pouze jednoho soudce tohoto soudu; bude však zahrnovat všechny soudce cílového soudu a povede k posouzení jejich bezúhonnosti a dodržování kárných norem, i když nemusí existovat žádné důkazy svědčící o jejich pochybeních.

Návrh zákona dále zavádí použití detektoru lži ve čtyřech situacích: při přijímání soudců, při výběrovém řízení na přeložení soudců, při kontrole (monitoringu) soudu a v kárném řízení proti soudcům.

Podle Benátské komise jde o značně kontroverzní a invazivní nástroj. Navíc může být uplatňován na základě širokých důvodů, svévolně (neboť neexistují žádná kritéria pro použití diskrečního práva ze strany Nejvyššího soudu) při chybějících účinných opravných prostředcích a procesních zárukách. Benátská komise vyzvala ukrajinské orgány, aby se vyvarovaly používání detektoru lži.

Scuola Grande San Giovanni Evangelista di Venezia: místo pravidelných plenárních zasedání Benátské komise [1]

Benátská komise se dále věnovala problematice **národnostních menšin na Ukrajině**. Navázala na svá předchozí stanoviska k zákonu o národnostních menšinách, přivítala mnohá zlepšení právního postavení národnostních menšin a jejich příslušníků, nicméně vyjádřila celou řadu výhrad. Mezi jinými se pozastavila nad příliš dlouhou dobou, po kterou je omezováno používání ruštiny – pět let poté, co parlament zruší deklaraci nepřátelského státu, který se dopustil agrese proti Ukrajině nebo její okupace. Na tomto navazujícím stanovisku se podílela též česká členka Benátské komise Veronika Bílková.

Velkou pozornost vzbudilo **urgentní stanovisko k polskému zákonu o Státní komisi pro vyšetřování ruského vlivu na vnitřní záležitosti v Polské republice v letech 2007 až 2022**. I na něm se podílela Veronika Bílková. Benátská komise v něm uznala oprávněnost úsilí zaměřeného na potírání nepatřičného zahraničního vlivu, ale domnívá se, že přístup, který zákon zvolil, není vhodný. Nebyla prokázána nezbytnost zavedení nového mecha-

mu zavedeného zákonem o Státní komisi, který je mimořádný, invazivní, retroaktivní a nemá soudní povahu.

Benátská komise vyjádřila znepokojení nad příliš širokým rozsahem působnosti zákona a nad tím, že základní pojmy v zákoně jsou formulovány příliš vágně. To totiž znamená, že Státní komise – která připomíná orgán politické povahy – má při aplikaci zákona prakticky neomezenou volnost uvážení. Zákon neposkytuje žádné záruky proti politickému zneužití a může mít vliv na volební proces. Může vést k porušení řady procesních a hmotných lidských práv a je rovněž v rozporu se zásadami právní jistoty a dělby moci se systémem brzd a protivah.

Benátská komise byla rovněž obzvláště znepokojena přijetím zákona jen několik měsíců před parlamentními volbami. Kandidát, který se uchází o zvolení, může být podroben zkoumání Státní komise a může být stigmatizován řízením nebo rozhodnutím Státní komise, a dokonce zbaven práva kandidovat ve volbách na deset let. Zákon by se mohl snadno stát nástrojem v rukou většiny k odstranění politických oponentů.

Zřízení Státní komise, v níž je „obviněný“ veřejně vyslýchán správním orgánem na základě nejasně definovaných důvodů, je mimořádně nebezpečné. Mohlo by být snadno zneužito k označení politických oponentů (nebo obecněji lidí, kteří jsou z jakéhokoli důvodu neoblíbení) za „nepřátele státu“. Rozhodnutí Státní komise, která zjistí, že jednání určité osoby bylo „pod ruským vlivem“, bude mít zcela jistě významné faktické dopady na dotčené osoby. To je o to problematičtější, že Státní komise může své posouzení založit na utajovaných informacích, dokonce nejpřísněji klasifikovaných (k nimž má neomezený přístup), aniž by musela zveřejnit jejich zdroj.

Zákon by měl být podle Benátské komise zrušen jako celek v co nejkratší době, aby se zabránilo jeho negativnímu dopadu na rovné podmínky v souvislosti s nadcházejícími volbami; žádný pozměňovací návrh zákona nemůže napravit jeho zásadní nedostatky.

Veronika Bílková se podílela také na přípravě **stanoviska k návrhu zákona Kyrgyzstánu o sdělovacích prostředcích**. Kyrgyzská stanoviska jsou nyní pravidelně na programu jednání Benátské komise, neboť Kyrgyzstán má od roku 2021 novou ústavu zavádějící prezidentský systém vlády a od té doby

kyrgyzský parlament přijímá celou řadu nových předpisů s deklarovaným cílem uvést právní řád do souladu s novým ústavním uspořádáním.

Mezi nimi byl i nový zákon o médiích. Benátská komise jej podrobila kritice. Pokud by byl přijat, mohl by vést k porušení práva na svobodu projevu a mít vážné důsledky pro média jako veřejného „hlídacího psa“. Benátská komise zdůraznila, že pokud stát ukládá omezení výkonu svobody projevu, tato omezení nesmí ohrozit samotné právo; je třeba, aby vztah mezi právem a jeho omezením a mezi normou a výjimkou z ní nebyl převrácený.

Benátská komise proto doporučila komplexní revizi návrhu zákona. Mimo jiné má být návrh zákona změněn tak, že umožní sdělovacím prostředkům zveřejňovat též informace, které jim byly poskytnuty důvěrně (s utajením zdroje). Pokud jde o právo na vyvrácení zveřejněných informací a o právo na odpověď, Benátská komise doporučuje revizi ustanovení návrhu zákona, která hromadné sdělovací prostředky zbaví důkazního břemene k prokázání pravdivosti sporných informací. Doporučuje také omezit právo na odpověď tak, aby nebylo automatické, tedy že se posílí redakční uvážení.

Jakkoli tradičně převažovala stanoviska k východoevropským a středoasijským zemím, Benátská komise se tentokrát zabývala i jednou západoevropskou zemí, a to Nizozemskem. Stalo se tak na žádost monitorovacího výboru Rady Evropy v souvislosti s přípravou pravidelné periodické zprávy o plnění závazků vyplývajících z členství Nizozemska v Radě Evropy. Benátská komise měla zhodnotit **nizozemský soudní systém z hlediska záruk nezávislosti soudní moci na moci výkonné**. Konkrétně se zabývala rolí parlamentu při jmenování soudců Nejvyššího soudu, postavením Státní rady, dvojím mandátem jejich členů a jejich kárnou odpovědností, rolí ministra spravedlnosti ve vztahu k Soudní radě a soudcovským radám nižších soudů, pokud jde o jmenování a disciplinární pravomoci vůči jejich členům, jakož i vůči státnímu zastupitelství, a tzv. dvojím mandátem soudců a poslanců.

Benátská komise konstatovala, že Nizozemsko je dobře fungující stát se silnými demokratickými institucemi a zárukami právního státu. Poznamenala, že nizozemský soudní systém je postaven na kombinaci formálních záruk stanovených v ústavě a zákonech, jakož i neformálních záruk zakořeněných v politické kultuře a praxi. Uznala, že i takové neformální normy mají zásadní význam pro udržení

právního státu, neměly by však zcela nahrazovat formální záruky. Měly by být začleněny do právních předpisů jako preventivní opatření na ochranu před možným politickým ohrožením nezávislosti soudních institucí, které by mohly v budoucnu nastat, pokud by se současná politická, společenská a politická situace v zemi a právní kultura změnily.

Benátská komise mimo jiné doporučila odstranit rozdílné zacházení se soudními a nesoudními členy Státní rady v disciplinárních řízeních, zrušit pravomoc ministra spravedlnosti vydávat pokyny k zastavení trestního stíhání v konkrétních případech, nebo alespoň omezit tuto výsadu na jasné vymezené výjimečné okolnosti, a konečně zavést dočasné zproštění mandátu soudce v případě, že byl zvolen do národního nebo evropského parlamentu.

Benátská komise svou pozornost věnuje nejen zákonodárným projektům, ale též ústavním reformám v členských zemích. Na říjnovém zasedání se věnovala obsáhlé **nověle bulharské ústavy**, která se kromě výkonné moci (úprava prozatímního „udržovacího“ předsedy vlády) týkala především moci soudní.

Celou řadu změn Benátská komise uvítala, ostatně byly začasť přijaty na základě dřívějších doporučení Benátské komise. Za pozitivní označila například reformu Nejvyšší rady soudnictví, která eliminuje vliv generálního prokurátora na poměry soudců. Soudci mají mít v radě i nadále většinu. Nesoudcovští členové mají být voleni parlamentem kvalifikovanou (dvoutřetinovou) většinou hlasů, což však může, jak se Benátská komise obává, jejich volbu zablokovat; doporučila proto přijetí mechanismu, který by měl volební pat řešit.

Benátská komise také přivítala zavedení individuální ústavní stížnosti a možnosti obecných soudů zahájit u Ústavního soudu incidenční přezkum ústavnosti zákona, který má být v konkrétním případě aplikován. Vedle toho však Benátská komise formulovala také celou řadu dalších doporučení k ústavní úpravě, např. že nezávislé regulační a kontrolní orgány by měly získat ústavní základ včetně garancí jejich nezávislosti.

O globální šíři záběru Benátské komise svědčí i **stanovisko k projektu nové ústavy Chile**. Nedávný ústavní vývoj této jihoamerické země je velice dramatický. Chilská ústava z roku 1980 byla přijata během Pinochetova režimu a po jeho pádu byla mnohokrát novelizována, zejména v roce 2005. V roce

Budova Arménského ministerstva spravedlnosti [2]

2019, po sociálních nepokojích, se téměř všechny politické síly v zemi dohodly mimo jiné na potřebě přijetí nové ústavy, v roce 2021 bylo dokonce jen za tím účelem zvoleno ústavodárné shromáždění. Jeho návrh nové ústavy však nebyl v chilském celonárodním referendu v září 2022 schválen.

Chilský Senát se pak obrátil na Benátskou komisi s žádostí o posouzení nejrůznějších aspektů chilské ústavní reformy, resp. jednotlivých návrhů ústavy, např. hierarchie mezi mezinárodními smlouvami, preventivního přezkumu jejich ústavnosti, genderové parity ve volených orgánech, regulace politických stran a prevence fragmentace politických sil, jakož i ústavní úpravy volebního systému. Vzhledem k tomu, že dosud nebyl znám konečný návrh nové ústavy a řada otázek je předmětem variantního zpracování, pokusila se Benátská komise alespoň obecně odpovědět. Nicméně je třeba pro úplnost dodat, že i další návrh nové chilské ústavy byl posléze v celonárodním referendu, jež se konalo v prosinci 2023, odmítnut.

Benátská komise se v řadě stanovisek věnovala také tématu voleb a volebních systémů. Na **novelizaci**

arménského volebního zákona se podepsala tamní složitá bezpečnostní situace v souvislosti se sporem o Náhorní Karabach se sousedním Ázerbájdžánem. Na zpracování tohoto stanoviska se podílel český zástupce v Benátské komisi Tomáš Langášek.

Ve svém stanovisku se Benátská komise věnovala zejména otázkám konání voleb během mimořádných stavů, včetně válečných stavů (v Arménii bohužel válečný stav představoval velmi reálnou možnost). Zdůraznila nutnost zachovávat velkou obezřetnost, pokud jde o možné důsledky a rizika zneužití mimořádných situací na volební procesy. Zákon by měl proto v situaci vyhlášení výjimečného stavu v zásadě upřednostňovat jen dočasné pozastavení volebního procesu před jeho úplným ukončením, a to v závislosti na konkrétní mimořádné situaci a její délce. Pokud je to možné, měl by se volební proces obnovit po zrušení výjimečného stavu. Úplné ukončení volebního procesu by mělo být zvažováno pouze jako poslední možnost. Pozastavení nebo ukončení voleb by zejména nemělo být možné poté, co voliči již odevzdali své hlasy.

Stanovisko se dále postavilo kriticky ke zveřejňování seznamu voličů na internetu, po volbách dokonce zveřejňování podepsaných seznamů těch voličů, kteří se zúčastnili hlasování, se všemi jejich osobními údaji. Tato ustanovení mají sice zjevně za cíl zabránit volebním podvodům, jak k nim došlo v minulých volbách, nejsou však v souladu s mezinárodními standardy a osvědčenými postupy v oblasti ochrany osobních údajů. Především by mělo být vyloučeno zveřejňování seznamu voličů, kteří odevzdali svůj hlas.

Benátská komise se v tomto stanovisku dotkla i zajímavé otázky volební reprezentace žen. V Arménii byly zavedeny kvóty pro ženy na kandidátních listinách pro komunální volby. V praxi však většina žen po svém zvolení odstoupila, takže efekt tohoto opatření byl zanedbatelný a nevedl k výrazně lepší účasti žen na veřejném a politickém životě země. Novela se snažila tento problém řešit tak, že stanovila, aby mandát ženy po její rezignaci přešel pouze na další ženy na kandidátní listině bez ohledu na hlasy, nikoli na muže, a pokud již žádná další žena na kandidátce není, měl mandát dokonce zůstat neobsazen.

Benátská komise nicméně vyjádřila názor, že toto opatření zachází již příliš daleko a ocitá se v napětí s právem volit a být volen. Osoby, které by byly zvoleny (resp. které měly jako náhradníci nastoupit)

podle pořadí na kandidátní listině (zpravidla muži), by totiž nemohly mandát získat; jinak řečeno, teprve po volbách by se v důsledku aplikace zákona a bez ohledu na vůli voličů, kteří to již nemohou ovlivnit, měnilo pořadí na kandidátních listinách podle pohlaví jednotlivých kandidátů.

Prosincové 137. plenární zasedání Benátské komise bylo především volební. Na další dvouleté funkční období byla předsedkyní Benátské komise opět zvolena francouzská členka Claire Bazy Malaurie, bývalá soudkyně francouzské Ústavní rady, vstoupila tak do svého druhého funkčního období (poprvé byla zvolena předsedkyní v prosinci 2021). Velkého úspěchu a potvrzení odborné autority a dosavadního přínosu pro činnost Benátské komise se dostalo české člence Veronice Bílkové, která byla zvolena místopředsedkyní Benátské komise. Vedle ní byli do funkcí místopředsedů Benátské komise zvoleni Martin Kuijer z Nizozemí a Marta Cartabia z Itálie. Veronika Bílková tuto funkci zastává již podruhé, poprvé byla místopředsedkyní Benátské komise v letech 2017-2019.

Vedle volby funkcionářů Benátská komise na svém prosincovém zasedání přijala několik stanovisek týkajících se Gruzie, konkrétně k návrhu změn volebního zákoníku a jednacího řádu gruzínského parlamentu, k zákonu o zvláštní vyšetřovací službě a k ustanovením zákona o ochraně osobních údajů týkajících se Gruzínské služby pro ochranu osobních údajů a k zákonu o boji proti korupci týkající se protikorupčního úřadu Gruzie. Ve spolupráci s Generálním ředitelstvím pro lidská práva a právní stát Rady Evropy přijala Benátská komise společné stanovisko ke koncepčnímu dokumentu týkajícímu se reformy Etické a disciplinární komise valného shromáždění arménských soudců.

Benátská komise také odpověděla na vyzvání a přijala amicus curiae podání do řízení před Ústavním soudem Moldávie (týkající se nezpůsobivosti osob spojených s politickými stranami prohlášenými za protiústavní) a Ústavním soudem Ukrajiny (týkající se dodatečných sankcí za spáchání přestupku).

Fotografie

- [1] Scuola Grande San Giovanni Evangelista di Venezia – místo pravidelných plenárních zasedání Benátské komise. Venezia – Scuola Grande di San Giovanni Evangelista 4, autor: Photographer: Riccardo Speziari, 17. červenec 2011, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0.
- [2] Budova Arménského ministerstva spravedlnosti. Ministry of Justice (Armenia), autor: Preacher lad, 8. leden 2020, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce: Nikola Burdová

Univerzální jurisdikce: klíčový nástroj v boji proti beztrestnosti

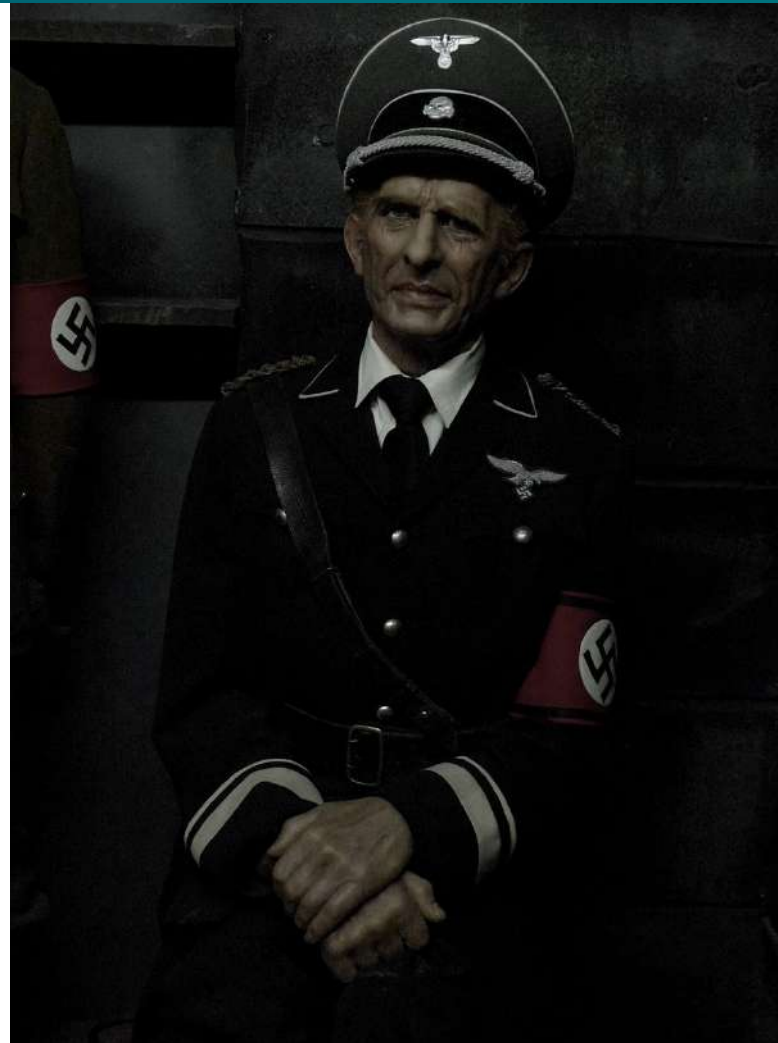
Adéla Hrdá

Princip univerzální jurisdikce umožňuje státům stíhat pachatele nejzávažnějších mezinárodních zločinů bez ohledu na místo spáchání či národnost pachatele a oběti. Nevládní nezisková organizace TRIAL International [1] ve své každoroční zprávě Universal Jurisdiction Annual Review nabízí jedinečný přehled využívání tohoto nástroje po celém světě a zdůrazňuje jeho význam v boji proti beztrestnosti. Letos se jedná o jubilejní desátou edici, která mapuje trendy a vývoj v této oblasti.

Základy univerzální jurisdikce

Princip univerzální jurisdikce je založen na myšlence, že některé zločiny jsou natolik závažné, že by jejich stíhání nemělo záviset na národnosti pachatelů či obětí. Mezi tyto zločiny patří zejména zločiny proti lidskosti, válečné zločiny, zločin genocidy či mučení. Pachatel těchto činů je považován za nepřítel celého lidstva (*hostis humani generis*), a každý stát by proto měl disponovat pravomocí jej potrestat – bez ohledu na místo, kde byl zločin spáchán, nebo na národnost pachatele či oběti. Jedná se o výjimku z obecně uznávaných principů státní suverenity a nevměšování se do vnitrostátních záležitostí. Státy si přitom samy určují, které mezinárodní zločiny mohou být na jejich území stíhány pod záštitou univerzální jurisdikce.

Známým případem využití univerzální jurisdikce je stíhání nacistického funkcionáře Adolfa Eichmanna Izraelem v roce 1961. Dále je možné zmínit případ Spojeného království, které zvažovalo žádost Španělska o vydání bývalého chilského diktátora Augusta Pinocheta. Jedná se zkrátka o velmi užitečný nástroj v boji proti beztrestnosti a právě Universal Jurisdiction Annual Review (UJAR) již desátým

Řízení s Eichmannem jako známý příklad využití principu [1]

rokem poskytuje jedinečný přehled o jeho využívání ve světě.

Report identifikuje jasné trendy

V minulém roce bylo započato 36 nových vyšetřování, což představuje 33% nárůst počtu případů proti roku 2022. Ačkoliv se jedná o pozitivní zprávy, je nutné zmínit také problematický aspekt: univerzální jurisdikci uplatňuje jen omezený počet států, a nejedná se tak o globální nárůst. V současnosti řízení probíhají v pouhých 13 státech, přičemž 10 z nich jsou evropské státy. Mimo Evropu univerzální jurisdikci v současnosti uplatňují jen Argentina,

USA a Austrálie, což z ní místo globální konceptu dělá spíše koncept globálního Severu.

Nejaktivnější v jejím uplatňování je Francie, jejíž soudy v současnosti vyšetřují 29 % z celkových 217 podezřelých. Francie je následována Argentinou (16 %) a Švédskem (13 %). Pokud jde o počet států, jejichž občané jsou stíháni, opět pozorujeme nárůst. Zatímco v roce 2022 se řízení zabývala zločiny spáchanými v 29 státech, v roce 2023 to již bylo států 35.

Při analýze samotných podezřelých zpráva zjistila, že více než polovina z nich jsou současní či bývalí státní úředníci. 18 % podezřelých jsou bývalí členové povstaleckých ozbrojených skupin, 15 % pak ekonomičtí aktéři (podnikatelé či obchodní společnosti). Mezi všemi 217 podezřelými se nachází 21 žen.

Státy nejčastěji započínají vyšetřování kvůli válečným zločinům (60 případů). V 50 případech se pak jedná o podezření ze spáchání zločinů proti lidskosti a ve 22 případech o podezření ze spáchání genocidy. Celkově bylo v roce 2023 na základě extraterritoriální jurisdikce odsouzeno 16 pachatelů – ať už se jednalo o odsouzení v první instanci či v odvolacím řízení.

Klíčová role institucí občanské společnosti

Využívání univerzální jurisdikce čelí mnoha výzvám. Pro překonání těchto výzev je klíčové především zapojení občanské společnosti do procesu vyšetřování. V roce 2023 byly instituce občanské společnosti zapojeny do více než 56 % probíhajících případů, a to díky podávání stížností, spolupráci

Klíčovou roli hraje občanská společnost [2]

Podstatná část případů se zabývá Sýrií [3]

s trestními orgány, podpoře žalobců či přímé účasti na řízení. Zpráva zdůrazňuje, že bez účasti občanské společnosti by využívání univerzální jurisdikce nebylo tak rozšířené.

Klíčovou roli občanské společnosti bylo možné sledovat například při jednání o *Lublaňsko-Haagské úmluvě o mezinárodní spolupráci při vyšetřování a stíhání zločinu genocidia, zločinů proti lidskosti, válečných zločinů a jiných zločinů podle mezinárodního práva*, která byla přijata v květnu 2023 a představuje vskutku významný krok v boji proti beztrestnosti těch nejzávažnějších mezinárodních zločinů (viz Bulletin duben 2024, s. 5–7). Při vyjednávání se občanská společnost zasadila především o začlenění práv obětí.

Univerzální jurisdikce pomáhá nalézt spravedlnost syrským obětem

Občanská válka v Sýrii zuří již více než jedno desetiletí. Nespočet obětí z této oblasti však dodnes nemá možnost domoci se spravedlnosti u žádného mezinárodního tribunálu, natož u samotných syrských soudů. Univerzální jurisdikce tak obětem, které se nachází v Evropě, umožňuje obrátit se k evropským vnitrostátním soudům.

Dle UJAR je momentálně vyšetřováno 49 případů, které se týkají mezinárodních zločinů spáchaných v Sýrii a sousedním Iráku od roku 2011. Celkově je ve zmíněných případech vyšetřováno 92 podezřelých (42 % celkového počtu). Zpráva přitom klade

Francie vydala mezinárodní zatykač na al-Assad [4]

důraz nejen na počet řízení, nýbrž také na jejich význam – jedním z podezřelých je samotný syrský prezident Bašár al-Asad, na kterého francouzské soudy v listopadu 2023 vydaly mezinárodní zatykač.

Biologická beztrestnost a další problematické aspekty

Úvodní sekce zprávy označuje jako velký nedostatek univerzální jurisdikce její zdlouhavost. Příkladem může být řízení proti bývalému syrskému viceprezidentovi Rifaatu al-Assadovi, na kterého Švýcarsko v roce 2021 vydalo mezinárodní zatykač za jeho údajnou roli při masakru v Hama v roce 1982. Měsíc před vydáním zatykače však al-Asaad ukončil svůj pobyt v Evropě a vrátil se do Sýrie, kde je jeho zatčení velmi nepravděpodobné. Tyto dramatické prodlevy často zabraňují možnosti dokončit řízení a přinést spravedlnost obětem.

Zdlouhavost procesů může také vést k „biologické beztrestnosti“ v případech, kdy se spravedlnosti nepodaří dosáhnout kvůli vysokému věku, špatnému zdraví či smrti podezřelých, svědků a obětí. Opět lze ilustrovat na švýcarském řízení, během něhož zemřel bývalý alžírský ministr obrany Khaled Nezzar, a to čtyři měsíce po obvinění z válečných zločinů a zločinů proti lidskosti.

K tomu, aby k beztrestnosti nedocházelo, přispívá absence promlčecí doby u závažných mezinárod-

ních zločinů – pachatel tak za ně může být odsouzen i desetiletí po jejich spáchání. Avšak zdlouhavá administrativa a právní procesy situaci přesto komplikují. UJAR upozorňuje na tyto systémové výzvy a zdůrazňuje nutnost větší efektivity státních orgánů.

Velmi problematická je také zmíněná koncentrace většiny řízení do zemí globálního Severu. Pakliže univerzální jurisdikci nezačne využívat více států světa, její potenciál zůstává nevyužit.

Poznámka

- [1] Ve spolupráci s Civitas Maxima, Center for Justice and Accountability, European Center for Constitutional and Human Rights, International Federation for Human Rights a REDRESS.

Zdroje

- Center for Justice & Accountability (2024). *Universal Jurisdiction*. Získáno z <https://cja.org/what-we-do/litigation/legal-strategy/universal-jurisdiction/>.
- International Committee of the Red Cross (2021). *General Principles of International Criminal Law*. Získáno z https://www.icrc.org/en/download/file/166999/dp_consult_34_general_principles_icl.pdf.
- Levy, S. (2024). *Universal Jurisdiction Annual Review 2024* (report číslo 10). Získáno z TRIAL International: https://trialinternational.org/wp-content/uploads/2024/04/UJAR-2024_digital.pdf.
- TRIAL International. (2024). *Universal Jurisdiction Annual Review: Highlights in 2023*. Získáno z <https://trialinternational.org/latest-post/universal-jurisdiction-annual-review-highlights-in-2023/>.
- TRIAL International. (2024). *Universal Jurisdiction Annual Review – UJAR*. Získáno z <https://trialinternational.org/resources/universal-jurisdiction-tools/universal-jurisdiction-annual-review-ujar/>.

Fotografie

- [1] Řízení s Eichmannem jako známý příklad využití principu. Eichmann - RLWMV (5035515664), autor: Herb Neufeld, 19. září 2010, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0 DEED.
- [2] Klíčovou roli hraje občanská společnost. Amnesty International - Frankfurt Buchmesse 2015, autor: ActuaLitté, 17. říjen 2015, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 2.0 DEED.
- [3] Podstatná část případů se zabývá Sýrií. Syrian National Flag-Beginning of the Protest (9639303271), autor: Neon Tommy, 1. září 2013, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 2.0 DEED.
- [4] Francie vydala mezinárodní zatykač na al-Assada. Palais de Justice (Paris), autor: Carcharoth, 10. březen 2007, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.

Mezinárodní trestní soud znovu otevírá cestu pro vyšetřování ve Venezuele

Klára Popelková

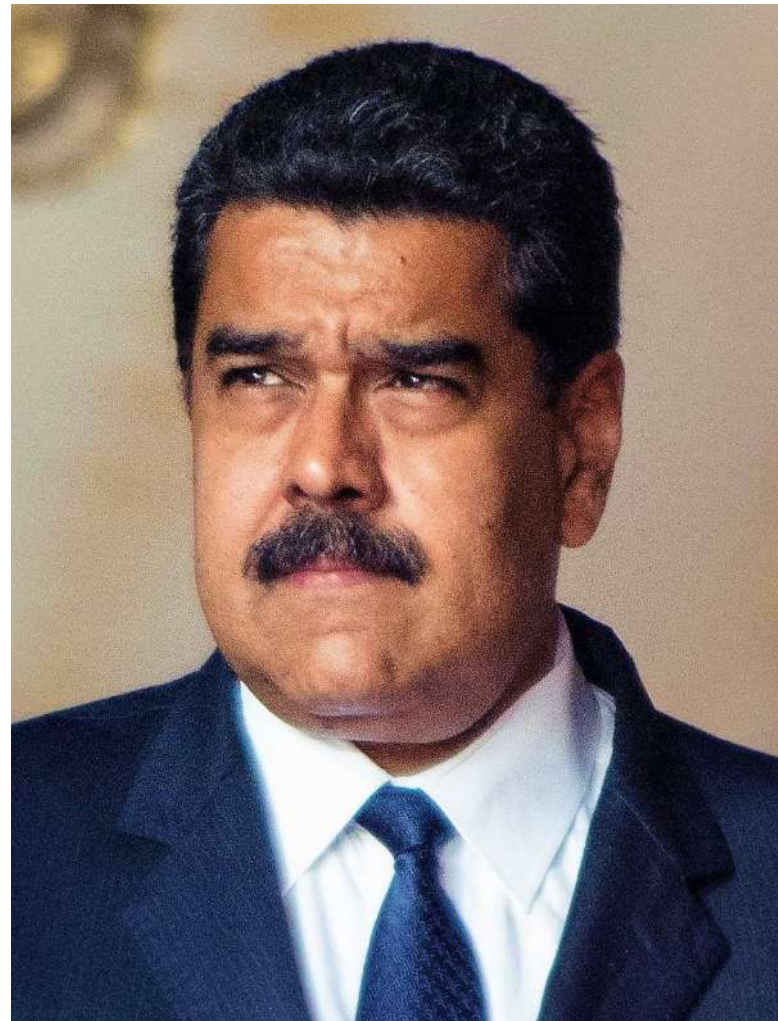
Na začátku března odvolací senát Mezinárodního trestního soudu jednomyslně zamítl odvolání Venezuely proti rozhodnutí přípravného senátu týkajícího se pokračování ve vyšetřování údajných zločinů na území Venezuely. Navzdory roky trvajícím a přerušovanému procesu vyšetřování tak může Mezinárodní trestní soud dokumentovat údajné zločiny znovu.

Vyšetřování si klade za cíl zajistit odpovědnost za porušování lidských práv, a to s důrazem na možné zločiny proti lidskosti, páchané zejména v souvislosti s represemi ze strany vládních a vojenských činitelů v roce 2017. V tomto období docházelo k rozsáhlému potlačování protivládních protestů, vymezujících se proti vládě prezidenta Nicoláse Madura, a k svévolnému zatýkání, které si vyžádalo desítky obětí.

Počátky vyšetřování

Zahájení vyšetřování ve Venezuele bylo v roce 2018 iniciováno tehdejší prokurátorkou Mezinárodního trestního soudu (MTS), Fatou Bensouda, a navíc podpořeno oznámením Argentiny, Kolumbie, Chile, Paraguaye, Peru a Kanady (viz článek na blogu Centra z ledna 2019), které vznesly podezření z páchaní zločinů spadajících do jurisdikce MTS.[1] Po tříletém předběžném zkoumání oznámil prokurátor MTS Karim A. A. Khan zahájení vyšetřování situace označené jako Venezuela I (viz Bulletin březen 2022, s. 12).[2]

V dubnu 2022 však prokurátor MTS obdržel žádost Venezuely o odložení vyšetřování s odůvodněním, že údajné zločiny, které má vyšetřování pokrývat, jsou již stíhány vnitrostátními orgány. Na základě principu komplementarity, stanoveném v článku 1 Římského statutu, tak k odložení vyšetřování skutečně došlo.[3]

Změní prezident Nicolás Maduro svůj postoj k vyšetřování? [1]

Mezinárodnímu trestnímu soudu je však umožněno zasáhnout v případech, kdy stát není sám vyšetřování schopen nebo v něm selhal. A právě to se stalo v případě Venezuely. Navzdory snahám venezuelských orgánů o zastavení vyšetřování nalezl prokurátor MTS důkazy o nedostatečném šetření údajných zločinů. Proto v listopadu 2022 podal žádost přípravnému senátu MTS o povolení obnovení vyšetřování.

Přípravný senát potvrdil obnovení vyšetřování v červnu 2023, a to z důvodu prodlev a nečinnosti vnitrostátních orgánů Venezuely. Trestní stíhání totiž vůbec nereflektovala zamýšlený rozsah vyšetřování a soustředila se toliko na méně závažné pachatele. Venezuelské orgány nebyly ochotny přistoupit ani k obviněním ze zločinů proti lidskosti, a to i přes četnost přesvědčivých důkazů.

Odvolací řízení

Proti tomuto rozhodnutí přípravného senátu se Venezuela obratem odvolala. Ve svém odvolání argumentovala tím, že vyšetřování MTS nebylo dostatečně specifikované a že prokurátor MTS nezkoumal všechny dokumenty relevantní pro vyšetřování. Nesouhlasila ani s požadavkem, aby vnitrostátní vyšetřování zahrnovalo kontextuální prvky zločinů proti lidskosti.[4] Tvrdila, že přípravný senát navíc chybně aplikoval princip komplementarity.

Během několika týdnů obdržel odvolací senát MTS také jiná písemná podání, a to jak od prokurátora MTS, tak od Úřadu veřejného poradce pro oběti MTS (The Office of Public Counsel for Victims of the International Criminal Court) a zástupců obětí. V listopadu 2023 bylo uskutečněno slyšení ohledně odvolání proti povolení obnovení vyšetřování, kterého se mohly strany zúčastnit. 1. března 2024 rozhodl odvolací senát o zamítnutí odvolání a potvrdil tak obnovení vyšetřování.

Rozhodnutí vítají lidskoprávní organizace jako jsou Human Rights Watch, Mezinárodní federace lidských práv (FIDH) nebo Venezuelský program výchovy a akcí v oblasti lidských práv (Provea). Ty zdůrazňují jeho význam zejména v kontextu přetrvávající beztrestnosti pachatelů a zesíleného pronásledování obhájců lidských práv ve Venezuele.

Krok vpřed?

Nalézt vyvážený přístup při aplikaci principu komplementarity je obtížné, ale pro účely vyšetřování

vyšetřování má pokrývat násilné potlačování protivládních protestů z roku 2017 [2]

Odvolací senát jednomyslně zamítl odvolání proti obnovení vyšetřování [3]

mezinárodních zločinů nezbytné. Prokurátor MTS proto projevil ochotu spolupracovat s venezuelskými orgány na reformě soudnictví - v rámci těchto snah je také plánováno zřízení Kanceláře prokurátora MTS ve Venezuele. Dosud však všechny dohody mezi prokurátorem MTS a venezuelským prezidentem Madurem zůstávají tajné.

Je tedy otázkou, co vše je předmětem těchto dohod a zda venezuelská vláda prezidenta Madura skutečně přehodnotí svůj postoj k vyšetřování možných zločinů. Začátkem tohoto roku totiž stihla vyhostit zástupce OSN, kterého v květnu zase pozvala zpět, nebo přesunout termín plánovaných prezidentských voleb na červenec 2024. Zdá se tedy, že vše stojí pouze na rozhodnutích prezidenta Madura, který je může vzít kdykoliv zpět.

Obnovení vyšetřování MTS přesto představuje naději na spravedlnost pro oběti mezinárodních zločinů a porušování lidských práv ve Venezuele. Mezinárodní společenství s napětím očekává reakce vlády pod vedením Madura a plnění jejích závazků v souladu s mezinárodním právem.

Poznámky

- [1] Dle článku 5 Římského statutu má MTS jurisdikci nad zločiny proti lidskosti, válečnými zločiny, zločinem genocidy a zločinem agrese. Článek 14 Římského statutu umožňuje smluvním státům podat prokurátorovi MTS tzv. oznámení o situaci nasvědčující tomu, že byl spáchán zločin spadající do jurisdikce MTS.
- [2] Od roku 2020 probíhá před MTS také předběžné zkoumání označované jako Venezuela II. Na základě článku 14 Římského statutu podala již samotná Venezuela tzv. oznámení o situaci

nasvědčující tomu, že na jejím území byly spáchány zločiny spadající pod jurisdikci MTS. Ve svém odkazu vláda Venezuely uvádí, že jsou tyto zločiny páchany v důsledku použití nelegálních sankčních opatření, které jednostranně přijala vláda Spojených států amerických proti Venezuele.

- [3] Princip komplementarity znamená, že MTS jedná pouze tehdy, když vnitrostátní orgány nechtějí nebo nemohou zločiny stíhat samy.
- [4] Kontextuální prvky zločinů proti lidskosti dle článku 7 Římského statutu zahrnují hromadnost či systematickosti útoku a jeho zaměření proti civilnímu obyvatelstvu.

Zdroje

- Broner, T. T. (2022, prosinec 8). In Venezuela, a Delicate Balance for the ICC. *Human Rights Watch*. Získáno z: <https://www.hrw.org/news/2022/12/08/venezuela-delicate-balance-icc>
- DeNotaris, D. (2023, listopad 7). Venezuela objects to resumption of ICC investigation. *JURISTnews*. Získáno z: <https://www.jurist.org/news/2023/11/venezuela-objects-to-resumption-of-icc-investigation/>
- ICC decision: a crucial step in the fight against impunity in Venezuela (2024, březen 1). *ReliefWeb*. Získáno z: <https://reliefweb.int/report/venezuela-bolivarian-republic/icc-decision-crucial-step-fight-against-impunity-venezuela>
- ICC to continue investigation of human rights abuses in Venezuela (2023, červen 27). *Al Jazeera*. Získáno z: <https://www.aljazeera.com/amp/news/2023/6/27/icc-to-continue-investigation-of-human-rights-abuses-in-venezuela>
- International Criminal Court (2024, březen 1). *Summary Judgment of the Appeals Chamber in Situation in the Bolivarian Republic of Venezuela I*. Získáno z: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-03/2024-03-01-venezuela-summary-eng.pdf>
- International Criminal Court (2024, březen 1). *Venezuela I situation: ICC Appeals Chamber confirms the decision authorising the resumption of the investigation* [tisková zpráva]. Získáno z: <https://www.icc-cpi.int/news/venezuela-i-situation-icc-appeals-chamber-confirms-decision-authorising-resumption>
- International Federation for Human Rights (2024, květen 3). *FIDH and Provea react to ICC Prosecutor Karim Khans Venezuela visit* [tisková zpráva]. Získáno z: <https://www.fidh.org/es/temas/justicia-internacional/corte-penal-internacional-cpi/fidh-and-provea-react-to-icc-prosecutor-karim-khan-s-venezuela-visit>
- Turkewitz, J., Glatsky, G. & Herrera I. (2024, únor 15). In Extraordinary Move, Venezuela Expels U.N. Human Rights Agency. *The New York Times*. Získáno z: <https://www.nytimes.com/2024/02/15/world/americas/venezuela-un-human-rights.html>
- Venezuela: ICC Investigation Gets Go-Ahead (2023, červen 27). *Human Rights Watch*. Získáno z: <https://www.hrw.org/news/2023/06/27/venezuela-icc-investigation-gets-go-ahead>
- Venezuela/ICC: What's up with the fool's game? (2023, září 8). *Justiceinfo.net*. Získáno z: <https://www.justiceinfo.net/en/121354-venezuela-icc-whats-up-with-the-fools-game.html>
- Venezuela sets presidential election for July amid opposition candidate ban (2024, březen 6). *Al Jazeera*. Získáno z: <https://www.aljazeera.com/news/2024/3/6/venezuela-sets-presidential-polls-for-july-amid-ban-on-opposition-candidate>
- Venezuela urges judges to stop resumption of ICC probe (2023, listopad 7). *Reuters*. Získáno z: <https://www.reuters.com/world/americas/venezuela-urges-judges-stop-resumption-icc-probe-2023-11-07/>

Elitní britský právník Michael Emmerson, obhájce Venezuely [4]

Fotografie

- [1] Změní prezident Nicolás Maduro svůj postoj k vyšetřování? Maduro cropped, autor: Eneas de Troya, 5. prosinec 2016, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0 DEED.
- [2] Vyšetřování má pokrývat násilné potlačování protivládních protestů z roku 2017. Venezuelan Assembly special session 02, autor: NoonIcarus, 1. duben 2017, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [3] Odvolací senát jednomyslně zamítl odvolání proti obnovení vyšetřování. Venezuela I situation: ICC Appeals Chamber delivered judgment on appeal against authorisation to resume investigations on 1 March 2024, 1. březen 2024, zdroj: ICC-CPI.
- [4] Elitní britský právník Michael Emmerson, obhájce Venezuely. Venezuela I situation: ICC Appeals Chamber delivered judgment on appeal against authorisation to resume investigations on 1 March 2024, 1. březen 2024, zdroj: ICC-CPI.

Aktuality sekce Mezinárodní trestní spravedlnost

Veronika Kubáňová

Mezinárodní soudní dvůr zamítl žádost Nikaraguy o vydání předběžného opatření

Dne 30. dubna 2024 Mezinárodní soudní dvůr (MSD) zamítl žádost Nikaraguy v právním sporu ohledně německé podpory Izraele. Nikaragua požadovala vydání prozatímního opatření, které by Německu nařídilo zastavit finanční a zbrojní pomoc Izraeli a obnovit finanční podporu Úřadu OSN pro palestinské uprchlíky na Blízkém východě (UNRWA) (blíže viz Bulletin květen 2024, s. 5-6).

Nikaragua obvinila Německo z porušování Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia tím, že schválilo vývoz vojenského materiálu do Izraele ve výši 300 milionů eur, a to téměř ihned po začátku konfliktu v Gaze. Kromě toho Nikaragua Německo kritizuje za přerušení finanční podpory UNRWA, což má dopad na poskytování humanitární pomoci v Gaze. Německo proto dle tvrzení Nikaraguy nepřímo podporuje genocidu v Pásmu Gazy.

MSD však ve svém rozsudku uvádí, že německé vojenské vývozní licence podléhají přísnému přezkumu, jehož účelem je zajistit, že export zbraní

Mapa konfliktu v Súdánu [1]

Uprchlíci stojí ve frontě na vodu v táboře Jemam v Jižním Súdánu [2]

neporušuje mezinárodní právo. MSD zdůraznil, že příspěvky UNRWA jsou dobrovolné, přičemž Německo nadále nepřímo podporuje humanitární úsilí v Pásmu Gazy prostřednictvím příspěvků poskytnuté UNRWA Evropskou unií. Soud rovněž poukázal na to, že Německo výrazně vývoz vojenského materiálu snížilo. Vše výše uvedené tak MSD vedlo k zamítnutí požadovaných prozatímních opatření.

MSD ale na žádost Jihoafrické republiky již koncem ledna nařídil, aby Izrael podnikl veškeré kroky k zabránění genocidy a zlepšení humanitární situace v Pásmu Gazy. Blíže si o tomto předběžném opatření můžete přečíst v minulém čísle Bulletinu (viz Bulletin březen 2024, s. 6-7). MSD následně předběžná opatření dále rozšířil, a to o konkrétní povinnosti v oblasti humanitární pomoci a rovněž nařídil zastavit ofenzivu v Rafahu.

Libanon učinil významný krok k přijetí jurisdikce Mezinárodního trestního soudu

Libanonská vláda pověřila své ministerstvo zahraničních věcí, aby Mezinárodnímu trestnímu soudu (MTS) předložilo prohlášení o přijetí jeho jurisdikce. To soudu umožní vyšetřovat a stíhat zločiny, ke kterým dochází na území Libanonu od podzimu 2023, přestože Libanon není smluvní stranou Římského statutu MTS.

Libanon má za to, že Izrael opakovaně porušuje jeho státní suverenitu v rámci střetů s různými ozbrojenými skupinami operujícími na území Libanonu, včetně Hizballáhu. Celou situaci sleduje mimo jiné mezinárodní organizace Human Rights Watch, která zdokumentovala několik izraelských úderů v Libanonu při kterých zemřeli civilisté, včetně údajného použití bílého fosforu, a dospěla k závěru, že útoky byly zřejmě úmyslné a může se tedy jednat o válečné zločiny.

Spojené státy americké vyzvaly ke zmírnění konfliktu v Súdánu

Spojené státy americké vyjádřily znepokojení nad konfliktem mezi súdánskou armádou a polovojenskými Jednotkami rychlé podpory (RSF), které měly srovnat se zemí několik vesnic severozápadně od Dárfúru.

Súdán se ponořil do chaosu na jaře 2023, kdy dlouho doutnající napětí mezi súdánskou armádou, vedenou generálem Abdalem Fattáhem Burhánem, a RSF, které velí Muhammad Hamdan Dagalo, vyústilo v pouliční bitvy v hlavním městě Chartúmu. Boje se rozšířily do dalších částí země, zejména v regionu Dárfúru.

Velvyslankyně Spojených států amerických při OSN Linda Thomas-Greenfield proto vyzvala všechny země, jež zbrojně podporují válčící strany v Súdánu, aby zastavily dodávky zbraní. Upozornila zároveň, že všichni ozbrojení aktéři konfliktu musí respektovat mezinárodní právo, stejně jako jurisdikci MTS.

Velvyslankyně se obává opakování historie, a neopomněla tak zmínit válečné zločiny a genocidu, jež v Dárfúru probíhala před dvěma desetiletími zejména ze strany nechvalně známých arabských milicí Janjaweed, kdy bylo zabito až 300 000 obyvatel a přibližně 2,7 milionů vysídleno.

Zdroje

- Dincel, S. (2024, 30. duben). US urges all regional countries to stop supplying arms to warring parties in Sudan. *AA*. Získáno z <https://www.aa.com.tr/en/africa/us-urges-all-regional-countries-to-stop-supplying-arms-to-warring-parties-in-sudan/3206347/>
- Miller, M. (2024, 24. duben). The United States Calls for an Immediate Cessation of Attacks in El Fasher, North Darfur, Sudan. *U.S. Department of State*. Získáno z <https://www.state.gov/the-united-states-calls-for-an-immediate-cessation-of-attacks-in-el-fasher-north-darfur-sudan-2/>

Výcvik Hizballáhu [3]

- Boddy, A. (2024, 27. duben). Lebanon takes major step towards accepting ICC jurisdiction. *Jurist news*. Získáno z <https://www.jurist.org/news/2024/04/lebanon-takes-major-step-towards-accepting-icc-jurisdiction/>
- Human Rights Watch. (2024, 27. duben). Lebanon: Ministerial Decision Advances Justice. *Human Rights Watch*. Získáno z <https://www.hrw.org/news/2024/04/27/lebanon-ministerial-decision-advances-justice>
- Nicholson, M. (2024, 30. duben). ICJ Declines to Indicate Provisional Measures Against Germany. *Lawfare*. Získáno z <https://www.lawfaremedia.org/article/icj-declines-to-indicate-provisional-measures-against-germany>
- International Court of Justice (2024, 30. duben). Alleged Breaches of Certain International Obligations in respect of the Occupied Palestinian Territory (Nicaragua v. Germany). Získáno z <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/193/193-20240430-sum-01-00-en.pdf>

Fotografie

- [1] Mapa konfliktu v Súdánu. Sudan-SPLM-N conflict (locator map), autor: Kudzu1, 26. prosinec 2011, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.
- [2] Uprchlíci stojí ve frontě na vodu v táboře Jemam v Jižním Súdánu. Refugees queue for water in the Jamam camp, South Sudan (7118597209), autor: DFID – UK Department for International Development, 25. duben 2012, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 2.0 DEED.
- [3] Výcvik Hizballáhu. 2023 Hezbollah drill in Aaramta 01, autor: Tasnim News Agency reporter (uncredited), 21. květen 2023, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 4.0 DEED.

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Vedoucí sekce: *Tomáš Opat a Natálie Dřínovská*

Evropský soud pro lidská práva: podmínky ve francouzských táborech pro harkijské bojovníky byly v rozporu s lidskou důstojností

Johana Marešová

Kdo jsou to harkiové a jaký byl jejich osud po konci alžírské války? Evropský soud pro lidská práva ve svém novém rozhodnutí potvrdil, že podmínky, ve kterých byli harkiové nuceni žít, nebyly v souladu s lidskou důstojností.

Historický kontext

Alžírská válka probíhala v letech 1954 – 1962 ve snaze osamostatnění Alžírka od Francie. Na straně Francie bojovali též harkiové, kteří jsou pokrevní Alžířané, ale bojovali na straně Francie. Více než 200 000 harkiů bylo po válce v Alžírsku ponecháno svému osudu a mnoho z nich bylo mučeno a zabito Alžířany, kteří je považovali za zrádce. Asi 84 000 harkiů uprchlo do Francie, kde byli umístěni do táborů, ve kterých přebývali několik let. Podmínky v táborech však nebyly vyhovující, s harkii bylo zacházeno jako s nežádoucími migranty, byly omezeny jejich osobní svobody a tábory byly střeženy jako vězení. Historici odhadují, že během tří let po válce zemřelo v táborech 300 až 400 harkijských dětí. Bylo tomu tak zejména kvůli zimě a nedostatečnému zabezpečení držných harkiů proti mrazu. Poslední tábor byl uzavřen až v roce 1975.

Kontext případu

Evropský soud pro lidská práva (dále jen “ESLP”) dne 4. dubna 2024 rozhodl ve věci *Tamazout a ostatní proti Francii*. Stěžovatelé byli potomci harkiů. Tvrdili, že francouzský stát zanedbal ochranu harkiů a jejich rodin před masakry a odvetami Alžírka po dosažení jeho nezávislosti. Zároveň Francie neorganizovala jejich systematickou repatriaci do

Harkiové bojovali v alžírské válce na straně Francie [1]

Francie. Stěžovatelé požadovali náhradu škody u francouzských správních soudů. Ty však rozhodly, že jednání státu se týkalo vztahů mezi Francií a Alžírskem, a proto nemají pravomoc ve věci rozhodnout. Stěžovatelé se proto obrátili na ESLP, kde namítali porušení práva na spravedlivý proces podle článku 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a svobod (dále jen “Úmluva”).

Kromě toho stěžovatelé poukazovali na špatné životní podmínky v přijímacím táboře Harki, který se nacházel v obci Bias ve Francii. Nevhodné podmínky měly v táboře trvat od jeho zřízení po konci války až do jeho zrušení v roce 1975. Vnitrostátní soudy shledaly, že tyto podmínky byly nelidské a že došlo k omezení osobní svobody obyvatel tábora. Každému ze stěžovatelů přiznaly jako odškodnění 15 000 eur.

Před ESLP stěžovatelé dále namítali, že došlo k porušení článků 3 a 8 Úmluvy (zákaz mučení a právo na respektování rodinného a soukromého života) a článku 1 prvního dodatkového protokolu k Úmluvě, který chrání vlastnictví. ESLP měl ale pravomoc rozhodovat ve věci až ve vztahu k událostem od května 1974 (tedy ne po celou dobu existence tábora), neboť tehdy Francie ratifikovala Úmluvu.

Právní posouzení

Francouzské správní soudy vycházely z doktríny tzv. státních aktů. Doktrína vychází z předpokladu, že soudy by neměly mít pravomoc přezkoumávat diplomatická rozhodnutí. Tím, že soudy nemohou ve věcech spadajících pod doktrínu rozhodovat, dochází k lepšímu vyvažování výkonné a soudní moci. Státní akty ale nebyly přesně definovány a jejich rozsah se mohl v průběhu času měnit. Doktrínu lze částečně přirovnat k tzv. aktům vládnutí, které český Ústavní soud dovedl ve vztahu k nouzovým stavům za pandemie v nálezu Pl. ÚS 8/20.

V době, kdy žalobci podali své kasační stížnosti, francouzský Conseil d'État (Státní rada, nejvyšší správní soud) již rozhodl, že nemá pravomoc rozhodovat o údajných nedbalostních jednáních francouzského státu v souvislosti s nezávislostí Alžírka. V projednávané věci však žalobci vznesli samostatné a nové otázky, a to sice zda se mohou domáhat odpovědnosti Francie za selhání při ochraně harkíů a jejich rodin v Alžírsku a při organizaci jejich systematické repatriace.

ESLP dovedl, že od počátku řízení zahájeného žalobci existoval skutečný a vážný spor o existenci nároku, který se žalobci snažili uplatnit na základě odpovědnosti státu za nedbalost při jednání s harkii. Zároveň ESLP řekl, že je úlohou vnitrostátních soudů, aby vyložily, zda mají pravomoc v konkrétní věci rozhodovat. To v tomto případě francouzské soudy splnily. Úkolem ESLP pak je přezkoumat, zda je daný výklad v souladu s Úmluvou.

ESLP nakonec nenalezl rozpor s článkem 6 Úmluvy, ale uzavřel, že podmínky v táborech, kde byli Harkiové nuceni pobývat, jsou v rozporu s článkem 3 a 8 Úmluvy a článkem 1 prvního dodatkového protokolu k Úmluvě. Každodenní životní podmínky obyvatel tábora totiž nebyly slučitelné s respektováním lidské důstojnosti, a navíc byly spojeny s porušováním jejich osobních svobod. Nadto ná-

Pomník na poctu Harkíů [2]

hrada újmy, kterou vnitrostátní soudy stěžovatelům přiznaly, byla nedostatečná.

Závěr

V září 2021 požádal Emmanuel Macron harkie o odpuštění. Zároveň byl přijat zákon, na základě kterého má dojít k odškodnění za útrapy, které harkiové v táborech prožívali. Harkíům se tak po desítkách let dostává patřičného zadostiučinění. Mnohé harkijské rodiny v současné době bojují za to, aby byly vykopány pozůstatky zemřelých harkijských dětí, které se stále nachází na území, kde dříve stály tábory. Rodiny chtějí zemřelým poskytnout důstojný pohřeb.

Zdroje

- Evropský soud pro lidská práva. Tamazout and others v. France. Dostupné z: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-14296>
- Juliette Guéron-Gabrielle. An Abandoned Cemetery Highlights a Painful Colonial Episode for France. The New York Times (24. prosince 2023). Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2023/12/24/world/europe/rivesaltes-camp-france-algeria-harkis.html>
- Rédaction Africanews. Algeria: The longing for closure by families of the Harkis (25. srpen 2022). Dostupné z: <https://www.africanews.com/2022/08/25/algeria-the-longing-for-closure-by-families-of-the-harkis/>
- Advokátní deník. ÚS odmítl stížnost proti krizovým opatřením z několika důvodů (28. duben 2020). Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/04/28/us-odmitl-stiznost-proti-krizovym-opatrenim-z-nekolika-duvodu/>

Fotografie

- [1] Harkiové bojovali v alžírské válce na straně Francie. Harkij, autor: Poussin jean, léto 1961, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED, upraveno: oříznutí.
- [2] Pomník na poctu Harkíů. Journée hommage harkis Reims 1200567, autor: G.Garitan, 25. září 2021, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.

První celounijní zpráva o rasismu v policejní práci

Jan Nevlída

V dubnu letošního roku vydala Agentura EU pro základní práva první celounijní zprávu o rasismu v policejní práci. Agentura vyzývá k odstranění rasistického chování policie v celé EU a upozorňuje, že rasismus v policejní práci podněcuje sociální vyloučení menšin a poškozují důvěru v policejní složky.

Agentura EU pro základní práva (FRA) poskytuje poradenství orgánům EU a členským státům v oblasti základních práv. Dubnová zpráva agentury na základě analýzy navrhuje státům EU konkrétní kroky v boji proti rasismu při práci policie.

Zpráva navazuje na výzkum z roku 2023, ve kterém agentura informovala o nárůstu rasové diskriminace vůči osobám afrického původu z 39 % v roce 2016 na 45 % v roce 2022. Nejvyšší úroveň diskriminace byla zjištěna v Německu a Rakousku, kde více než 70 % dotázaných uvedlo, že jsou rasismu vystaveni.

Pouze tři státy EU zveřejňují údaje o rasistickém chování policie

FRA uvedla, že většina zemí EU neshromažďuje údaje o rasistických incidentech policie nebo je řádně nezaznamenává. Nedostatek těchto údajů ztěžuje posouzení rozsahu problému. Pouze tři státy EU (Německo, Česká republika a Nizozemí) systematicky sbírají a následně zveřejňují případy rasismu při práci policie. Počet oficiálně zaznamenaných případů policejního rasismu je v zemích EU velmi nízký. Například v roce 2020 Česká republika podle zprávy zaznamenala jedno vyšetřování bezpečnostních složek pro trestný čin z nenávisti nebo trestný čin s extremistickým podtextem a v roce 2021 žádný. Dalším příkladem je Dánsko, které v letech 2020 a 2021 zaznamenalo 12 incidentů a Řecko s 25 zaznamenanými incidenty.

Zpráva uvedla, že nízký počet zaznamenaných případů neznamená, že rasistické chování policie neexistuje. Výzkumy, zprávy médií a nevládních

Většina států EU neshromažďuje údaje o rasistických incidentech policie [1]

organizací naznačují, že většinu podobných incidentů policii nebo jinému orgánu oběti nenahlásí. Rasistické chování policie se například projevuje rasistickými urážkami, nerovným zacházením a rasovou diskriminací, častými a opakovanými kontrolami totožnosti, zastavováním a prohledáváním nebo použitím síly či násilí.

Rozdílné národní definice a klasifikace rasistických incidentů v policejní práci, nedostatek zaznamenávání těchto incidentů a nízká míra nahlásování také brání srovnání míry jevu mezi státy. Zpráva tak poskytuje pouze základní přehled dostupných informací. Podle FRA tak současný stav oficiálních údajů nelze považovat za zcela přesný obraz výskytu rasistického chování policie v zemích EU.

Návrhy na řešení problému

Agentura ve zprávě navrhuje pro unijní státy konkrétní postupy, které je nutné pro řešení problému udělat. Členské státy by měly posílit zákaz rasové a etnické diskriminace ve vnitrostátních právních předpisech a pravidelně zveřejňovat údaje o rasistických incidentech policistů. Zpráva dále doporučuje umožnit oznamovatelům hlásit pochy-

bení policejních složek, poskytnout jim účinnou ochranu před odvetou a zajistit nezávislý dohled. Agentura také navrhuje zaměřit se na zvyšování etnické rozmanitosti v policejních sborech a poskytovat policistům školení, jak předcházet rasismu při jejich práci.

Ředitel agentury k problematice uvádí: *“Důležitou součástí policejní práce je ochrana všech komunit. Rasistické praktiky však podkopávají důvěru lidí a hrozí, že v našich společnostech posílí vyloučení. Vyzýváme země EU a policejní orgány, aby urychleně přijaly opatření k vymýcení rasismu v policejní práci.”*

Závěr

Otázkou zůstává, jak na zprávu členské státy zareagují a jak dostatečná přijmou opatření. Například Ministerstvo vnitra ČR připravilo v roce 2018 tzv. Akční plán Strategie pro práci Policie ČR ve vztahu k menšinám do roku 2020. Od té doby ale Česká republika nový dokument, případně další kroky

směrem k řešení daného problému nepředstavila. Nová zpráva od FRA by tak měla v první řadě znamenat impuls pro aktualizaci plánů pro práci policejních složek EU ve vztahu k etnickým menšinám.

Zdroje

European agency for fundamental rights. (2024). *Addressing racism in policing*. Dostupné z: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2024-addressing-racism-in-policing_en.pdf

Nimmoni, F. (2024, duben). EU: Racist policing widely under-reported, FRA says. *BBC news*. Získáno z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-68775435>

Fotografie

- [1] Většina států EU neshromažďuje údaje o rasistických incidentech policie. European flag (5089697932), autor: fdecomite, 17. říjen 2010, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0 DEED.
- [2] Agentura vyzvala státy EU k řešení rasistického chování policie. Police in Glasgow, autor: Postdlf, 5. září 2010, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.

Agentura vyzvala státy EU k řešení rasistického chování policie [2]

Aktuality evropské sekce

Sára Aiblová

Turecko porušilo práva soudce Mechanismu OSN pro mezinárodní trestní tribunály

V červenci 2016 došlo v Turecku k neúspěšnému pokusu o vojenský převrat. V reakci na pokus o puč zahájila státní zastupitelství po celé zemi trestní řízení proti členům armády, soudcům i policistům, kteří se na pokusu o převrat přímo podíleli nebo byli podezřelí z vazeb na Fethullaha Gülena, údajného strůjce převratu.[1] Mezi zatčenými byl i navzdory své diplomatické imunitě soudce Mechanismu OSN pro mezinárodní trestní tribunály Aydın Sefa Akay. Policie podrobila soudce prohlídce, umístila jej do vyšetřovací vazby a následně provedla také domovní prohlídku jeho bytu, při které zabavila počítače, mobilní telefony a dvě knihy napsané Fetullahem Gülenem, vůdcem jeho vlastní náboženské skupiny FETÖ.

Evropský soud pro lidská práva (dále jen “ESLP”) zdůraznil v rozsudku *Aydın Sefa Akay proti Turecku* zvláštní úlohu soudní moci ve společnosti jako garanta spravedlnosti a nutnost ochrany její nezávislosti. Zároveň konstatoval, že v případě zbavení svobody je obzvláště důležité, aby byla dodržena obecná zásada právní jistoty. Podle ESLP pochybily turecké soudy už tím, že první podrobné posouzení diplomatické imunity stěžovatele provedly více než osm měsíců po jeho zatčení. Takové prodlení bylo neslučitelné s článkem 5 odst. 1 Evropské úmluvy o lidských právech (dále jen “Úmluva”), stejně jako nepředvídatelný výklad diplomatické imunity tureckými soudy. Na rozdíl od závěrů vnitrostátních soudů měl ESLP za to, že stěžovatel zřejmě požíval plné diplomatické imunity, která mimo jiné zahrnovala osobní nedotknutelnost.

Ve svém rozsudku shledal ESLP jednomyslně také porušení práva na respektování rodinného a soukromého života podle čl. 8 odst. 1 Úmluvy. Vzhledem k tomu, že žalobce v rozhodné době pracoval pro Mechanismus na dálku ze své domovské země, bylo jeho bydliště v obdobném postavení jako kancelář. Proto se na něj vztahovala zvýšená ochrana, podobná ochraně poskytované prohlídce advokátní kanceláře v judikatuře ESLP podle článku 8 Úmluvy.

V důsledku neúspěšného puče skončil soudce Akay spolu s dalšími 50 000 lidmi ve vězení [1]

SDEU se zabýval výkladem směrnice o soukromí a elektronických komunikacích

Dne 30. dubna 2024 vydal Soudní dvůr EU (SDEU) rozhodnutí ve věci *Procura della Repubblica presso il Tribunale di Bolzano* (C-178/22), týkající se slučitelnosti italského zákona o ochraně soukromí s čl. 15 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002 o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací (dále jen „e-privacy směrnice“). Předkládající soud měl totiž pochybnosti o slučitelnosti italského zákona s e-privacy

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce předložil soud v Bolzanu [2]

směrnicí zejména v kontextu rozsudku *Prokuratuur* (C-746/18) z března 2021. Podle tohoto rozsudku je přístup k provozním nebo lokalizačním údajům přípustný pouze v případě stíhání závažných trestných činů nebo ohrožení bezpečnosti státu.

SDEU nejprve konstatoval, že přístup k souboru provozních nebo lokalizačních údajů, které umožňují vyvodit přesné závěry o soukromém životě osob, představuje závažný zásah do základních práv zaručených články 7 a 8 Listiny základních práv Evropské unie. Takový zásah může být odůvodněn pouze bojem proti závažné trestné činnosti nebo předcházením závažnému ohrožení veřejné bezpečnosti. Vnitrostátní právní úprava proto musí stanovit jasné podmínky pro přístup k citlivým údajům osob podezřelých ze spáchání závažného trestného činu. Tento přístup navíc musí podléhat předchozímu přezkumu soudem. Definice „závažného

trestného činu“ spadá podle SDEU do pravomoci členských států, nicméně musí splňovat požadavky proporcionality a ochrany lidských práv. Definice závažného trestného činu v italském zákoně, odkazující na trest odnětí svobody v délce alespoň tří let, je podle SDEU založena na objektivním kritériu. Zvolená horní sazba trestu odnětí svobody v délce tří let se soudu nejevila jako příliš nízká.

Podle výkladu SDEU tak čl. 15 odst. 1 e-privacy směrnice nebrání vnitrostátním ustanovením, která umožňují přístup k provozním nebo lokalizačním údajům pro účely vyšetřování trestných činů s horní hranicí trestní sazby nejméně tři roky. Tento přístup však musí být omezen na případy, kdy existují dostatečné indicie o trestném činu a údaje jsou relevantní pro zjištění skutkového stavu. Soudy navíc musí mít pravomoc přístup odeprít.

Maďarská investigativní novinářka se před ESLP dovolávala práva na svobodu projevu

Začátkem dubna shledal ESLP porušení práva na svobodu projevu ze strany Maďarska ve věci *Žöldi proti Maďarsku*. Případ se týkal maďarské investigativní novinářky, která se snažila získat informace o dvou nadacích zřízených Maďarskou národní bankou. V letech 2013-2014 založila Maďarská národní banka, která je plně ve vlastnictví státu, šest nadací na podporu vzdělávání a výzkumu. Účel těchto nadací a jejich financování byly po léta v popředí veřejné diskuse.[2][3] Dvě oslovené nadace odmítly poskytnout stěžovatelce požadované informace o totožnosti osob, které získaly granty, výši finančních prostředků, které obdržely, a o dotovaných činnostech.

ESLP zdůraznil s odkazem na rozhodnutí ve věci *Magyar Helsinki Bizottság proti Maďarsku*, že čl. 10 Úmluvy automaticky nezaručuje právo na přístup k informacím držným veřejnou mocí. Nicméně právo na přístup k těmto informacím může vzniknout, pokud je zásadní pro výkon práva na svobodu projevu. Soud posoudil účel žádosti o informace, povahu požadovaných informací, roli žadatelky a dostupnost informací. V tomto konkrétním případě podala žádost o informace investigativní novinářka za účelem napsání článku o rozdělování veřejných finančních prostředků. Dotázané nadace jí odmítly sdělit jména příjemců veřejných dotací, což měl být jeden ze tří hlavních prvků jejího šetření. Žádost o informace navíc splnila kritérium veřejné-

ho zájmu. ESLP proto konstatoval, že požadované informace byly nezbytné pro výkon svobody projevu žalobkyně, a dále proto zkoumal přípustnost zásahu do jejího práva podle čl. 10 Úmluvy.

Přestože odmítnutí poskytnout informace bylo zákonné a sledovalo legitimní cíl ochrany práv jiných, maďarská vláda neposkytla žádný argument, jak by se zveřejnění jmen dotklo příjemců dotací. ESLP dále připomněl, že transparentnost při přidělování veřejných prostředků je důležitým ústavním principem. Příjemci grantů, kteří podali žádost o finanční podporu státní nadace navíc mohli očekávat, že jejich jména jakožto příjemců veřejných peněz mohou být zveřejněna. ESLP dospěl k závěru, že maďarské orgány nedosáhly spravedlivého vyvážení mezi ochranou osobních údajů a svobodou projevu novinářky, což vedlo k porušení čl. 10 Úmluvy.

Poznámky

- [1] Od pokusu o puč v Turecku uplynulo pět let, pozadí vzpoury je podle opozice stále nejasné (2021, červenec 15). *ČT24*. Získáno z <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/od-pokusu-o-puc-v-turecku-uplynulo-pet-let-pozadi-vzpoury-je-podle-opozice-stale-nejasne-31994>.
- [2] Vass, E. (2016, červen). The Pallas Athena Foundations. *Daily News Hungary*. Získáno z <https://dailynewshungary.com/the-pallas-athena-foundations/>.
- [3] Pallas Athéné foundations fined HUF 84 million for violating public procurement law (2016, srpen 10). *The Budapest Beacon*. Získáno z <https://budapestbeacon.com/pallas-athene-foundations-fined-huf-84-million-for-violating-public-procurement-law/>.

Zdroje

- Evropský soud pro lidská práva. 2024. Rozsudek ve věci *Aydin Sefa Akay proti Turecku*. Dostupné z: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-233214>.
- Evropský soud pro lidská práva. 2024. Rozsudek ve věci *Žöldi proti Maďarsku*. Dostupné z: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-231872>.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002 o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací (Směrnice o soukromí a elektronických komunikacích). Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A32002L0058>.
- Soudní dvůr Evropské unie. 2021. Rozsudek ve věci C-746/18. Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=238381&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=4606412>.
- Soudní dvůr Evropské unie. 2024. Rozsudek ve věci C-178/22. Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=4C0404526933F661C3CB6AF9141A1EDE?text=&docid=285363&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=4598304>.

SDEU provádí jednotný výklad práva EU [3]

Fotografie

- [1] V důsledku neúspěšného puče skončil soudce Akay spolu s dalšími 50 000 lidmi ve vězení. Photoasakay, autor: Saraswtisivananda, 5. únor 2017, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [2] Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce předložil soud v Bolzanu. Lungo Lario Manzoni, Bellagio - Italian and EU flag, autor: Elliott Brown, 25. červen 2016, zdroj: Flickr, CC BY-SA 2.0 DEED.
- [3] SDEU provádí jednotný výklad práva EU. Kirchberg - Cour de Justice (Court of Justice of the European Union) Tower I, II and III, autor: Robert GLOD, 21. září 2019, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0 DEED.

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Vedoucí sekce: Michaela Stenzelová a Alžběta Dvořáková

Přehled vývoje práv a ochrany LGBTQ+ osob v roce 2023 ve světě

Radek Tesař

Dne 17. května si svět připomněl mezinárodní den proti homofobii, bifobii a transfobii, a to již po devatenácté. Právě 17. května v roce 1990 byla ze seznamu nemocí spravovaného WHO vyškrtána homosexualita. K oslavám tohoto dne, který se poprvé slavil v roce 2005, se v současné době připojuje 130 států. Vývoj ochrany práv prochází velmi rozporuplným obdobím. Zatímco v části světa dochází k výraznému pokroku, v druhé části jsou přijímány zákony, které homosexualitu trestají dokonce trestem smrti.

Evropa jako nejbezpečnější region světa

Evropa dlouhodobě patří v ochraně práv LGBTQ+ osob mezi premianty, a to bohužel i přes problémy, se kterými se tato menšina musí na nejstarším kontinentu potýkat. Obrovský vliv na ochranu jejich práv má v Evropě jak Evropská unie, tak Evropský soud pro lidská práva (ESLP) či jiné lidskoprávní organizace.

Významný posun nastal v minulém roce v Pobaltí. Estonsko totiž umožnilo manželství pro všechny, stejně jako adopci stejnopohlavními páry. Krok kupředu učinilo také Lotyšsko, které zakotvilo možnost homosexuálních párů registrovat své partnerství. K plnému narovnání práv ovšem v této postsovětské zemi nedošlo.

Významným způsobem se minulý rok zapsal i do práv trans osob ve Finsku či Španělsku. Parlament skandinávské země po letech čekání přijal právní úpravu umožňující změnu pohlaví bez nutnosti chirurgického zákroku. Španělsko postoupilo ještě dále, když umožnilo změnu pohlaví i pro osoby mladší 18 let. Nově tak mohou dosáhnout změny pohlaví osoby starší 16 let či mladší, avšak ty se souhlasem rodičů, respektive soudu.

Roberta Metsola, předsedkyně Evropského parlamentu [1]

Stále velký prostor pro zlepšení

I přestože se Evropa řadí mezi nejbezpečnější region pro LGBTQ+ osoby, nelze pominout, že tato komunita zde čelí častým verbálním a fyzickým útokům, a to i ze strany politiků. Pouze 6 z 54 států Evropy v minulém roce neregistrovalo žádný útok motivovaný nenávisí vůči této menšině. Rostoucím útokům potom čelili zejména trans osoby.

Problematická situace byla i v zemích Visegrádské čtyřky, jmenovitě v Polsku či Maďarsku. Právě vláda Viktora Orbána LGBTQ+ komunitu silně kritizuje. Již v minulosti přitom tamní vláda přijala různá opatření, kterými se snaží omezit šíření informací o homosexualitě či možnosti změny pohlaví. Kritická byla situace i v Polsku, kde i nadále existovaly tzv. zóny bez LGBTQ+. Pokrok ovšem nezaznamenalo v minulém roce ani Česko či Slovensko.

Problematickým a současně krokem zpět byl i přístup italské vlády Giorgie Meloni, která stanovila, že v rodném listě mohou být zapsáni pouze biologičtí rodiče dítěte. Itálie, která sice schválila manželství pro všechny již v roce 2016, adopci těmto manželům neumožnila. Poslední krok vlády tak uvrhl stovky homosexuálních rodin do právní nejistoty, proti čemuž musel zasáhnout až soud.

Velmi kritický je stav práv LGBTQ+ osob v Rusku, kde Státní дума minulý rok přijala zákon zakazující změnu pohlaví. Tímto postupem Kreml sleduje zejména vymezení se proti západní společnosti,

omezení jejího vlivu a údajnou ochranu rodinných hodnot. Nová zákonná omezení navázala na zákon přijatý na konci roku 2022, který omezuje „LGBTQ+ propagandu“ pod hrozbou vysokých pokut.

I Evropu proto čeká k narovnání práv dlouhá cesta. Jak uvedla předsedkyně Evropského parlamentu Roberta Metsola k oslavě dne proti homofobii, bifobii a transfobii: *„musíme pokračovat v našem boji proti diskriminaci, nenávisti a předsudkům.“* Česká eurokomisařka pro hodnoty a transparenost Věra Jourová doplnila, že *„v Unii rovnosti se musíme cítit bezpečně a mít možnost rozvíjet se a naplno využít svůj potenciál bez předsudků a omezení.“*

Afrika na chvostu v ochraně práv LGBTQ+ osob

Zatímco Evropa je na cestě k narovnání práv osob LGBTQ+ komunity, totéž nelze konstatovat o Africe. Většina Afriky – 33 z celkem 55 států – dovoluje trestání homosexuality uvězněním. V 8 státech homosexuálním párům dokonce hrozí trest smrti nebo doživotní vězení. V Keni, Ghaně, Namibii, Nigérii, Tanzánii a Ugandě v minulém roce došlo k přijetí zpřísnujících homofobních zákonů. Například Uganda přijala zákon, který umožňuje v některých případech uložit za homosexuální pohlavní styk právě trest smrti.

Zatímco zákonodárci ochranu oslabují, tamní justice se s diskriminací snaží bojovat. Nejvyšší soud na Mauriciu zrušil pro neústavnost koloniální zákon z roku 1898 kriminalizující homosexualitu. Shodně navzdory zpřísnujícím snahám keňské vlády, rozhodl tamní nejvyšší soud, že skupiny podporující práva LGBTQ+ komunity se mohou v zemi registrovat jako nevládní organizace.[1]

Namibijský nejvyšší soud taktéž v rozporu s vládní politikou rozhodl, že stát má povinnost uznat stejnopohlavní manželství uzavřené v zahraničí. Nejvyšší soud této jihoafrické země rovněž začal projednávat ústavnost zákonů zakazující sodomii, tedy i problematiku stejnopohlavních sexuálních aktivit. Rozhodnutím z června letošního roku přitom tyto zákony zrušil.

Problematická ochrana práv LGBTQ+ osob v Africe dokazuje i situace v Ghaně. Tamní zákon z minulého roku nekriminalizuje pouze stejnopohlavní vztahy či projevy změny pohlaví, ale i osoby, která práva této menšiny obhajují. Zatímco za homosexualitu hrozí trest smrti, za obhajobu a propagaci

Ředitelka Agentury EU pro základní práva, Sirpa Rautio [2]

může soud uložit trest odnětí svobody až na pět let. Možnost zrušení tohoto právního předpisu nyní projednává tamní nejvyšší soud.

Asie a její apatie k problematice

Přístup asijských zemí k ochraně práv LGBTQ+ osob je velmi omezený. Většina zemí nevěnuje pozornost jak manželství pro všechny či jinému způsobu uznání stejnopohlavního soužití, tak potřebě ochrany této menšiny před diskriminací. Až na oblast Středního východu, kde je situace LGBTQ+ osob kritická, je postoj ve většině asijských zemí spíše apatický a státy tyto osoby opomíjí.

Nová omezení přinesla novela indonéského trestního zákoníku, která zakazuje mimomanželský intimní vztah či soužití nesezdaných párů. Indonésie tímto implicitně ovšem zakazuje i soužití stejnopohlavních párů a intimnosti mezi nimi. Manželství pro všechny je v Asii legální pouze na Tchaj-wanu a v Nepálu.

V Nepálu přitom zákonodárci minulý rok schválili zákon umožňující sňatky stejnopohlavních párů po zásahu tamního nejvyššího soudu. První kroky k přijetí manželství pro všechny podnikly v minulém roce Thajsko či Jižní Korea. Thajsku se přitom v polovině června tohoto roku podařilo celý proces dokončit a schválilo sňatky pro stejnopohlavní páry.

Jako dostatečnou nelze ochranu označit ani v nejlidnatější zemi světa. Indický nejvyšší soud rozhodl, že umožnění stejnopohlavního manželství je otázka, o níž musí rozhodnout moc zákonodárná, nikoli

moc soudní. Manželství pro všechny proto svým zásahem neumožnil.

Ani ekonomicky silná a rozvinutá země jako Japonsko však náležitým způsobem LGBTQ+ osoby nechrání. Jako jediný stát skupiny G7 neumožňuje ani manželství pro homosexuální páry, ani jinou formu soužití. Jako pozitivní lze ovšem označit kroky tamní justice, která stejně jako letos v květnu český Ústavní soud, rozhodla, že požadavek podstoupit kastraci při změně pohlaví není ústavní.

I v minulém roce stejně jako v předchozím období je situace velmi kritická na Středním východě. Mimo Turecko, Jordánsko a Izrael je homosexualita trestná. Saudskoarabská či iránská legislativa dokonce předpokládá, že za homosexualitu může být uložen i trest smrti. Nedávno zesnulý iránský prezident Ebrahim Raisi dokonce uvedl, že „*Žápad se v současné době snaží propagovat myšlenku homosexuality, čímž se snaží ukončit existenci lidí.*“

Omezená vstřícnost v Jižní i Severní Americe

Cesta plná překážek k narovnání práv čeká i zákonodárce jak v Jižní, tak Severní Americe. Lze upozornit, že USA byly v minulém roce pod ostrou kritikou ze strany Výboru OSN pro lidská práva kvůli zákonům, které omezují přístup k péči nezbytné při změně pohlaví či legislativě, která zakazuje transgender dětem účastnit se školních sportovních akcí a používat toalety podle jejich genderu.

Poukázat lze i na to, že v jednotlivých amerických státech bylo v minulém roce navrženo celkem 510 zákonů, které byly alespoň částečně namířeny proti LGBTQ+ komunitě. Nejvíce návrhů bylo předloženo

Mezi jednu z mála zemí uznávající manželství pro všechny patří Taiwan [3]

no v americkém Texasu, kde bylo navrženo přibližně 55 právních předpisů.

Na opačné straně stojí Kanada, jejíž přístup k LGBTQ+ komunitě je velmi vstřícný, přičemž je řazena mezi nejbezpečnější země světa pro členy této komunity. V minulém roce dokonce varovala své LGBTQ+ občany před riziky spojené s cestováním do USA.

Významným způsobem ochrany práv LGBTQ+ komunity v oblasti chrání i Meziamerický soud pro lidská práva, který například v roce 2018 konstatoval, že z Americké úmluvy o lidských právech vyplývá, že právo na stejnopohlavní manželství je základní lidské právo.

Přesto se však panamský nejvyšší soud rozhodl toto stanovisko nerespektovat a toto právo neakceptoval. Naopak bolivijský ústavní soud zákonodárce vyzval k nezbytnosti přijetí odpovídající právní úpravy, na což bolivijský parlament zareagoval a právně uznal svazky osob stejného pohlaví, manželství pro všechny však neuznal. Pro zajímavost lze upozornit i na to, že manželství pro stejnopohlavní páry přijala již v roce 2022 i stále komunistická Kuba.

Nejisté výhledy do budoucnosti

I přes pozitivní kroky některých zemí nelze pozorovat výrazné zlepšení z hlediska lidskoprávní ochrany LGBTQ+ komunity. Práva LGBTQ+ osob bývají často zneužívána při politickém boji, což může přispívat nejen k verbálním, ale i fyzickým útokům vůči této komunitě. LGBTQ+ osoby se přitom často potýkají s různými omezeními, která se mohou týkat například přístupu ke zdravotní péči či ke vzdělání.

K narovnání práv LGBTQ+ osob vede dlouhá a náročná cesta. Svědčí o tom skutečnost, že manželství pro stejnopohlavní páry zakotvuje pouze 38 států světa a 14 států světa uznává určitou právní formu jejich soužití. Naopak 6 států světa umožňuje, aby byl za homosexualitu uložen trest smrti. 64 států kriminalizuje pohlavní styk mezi osobami stejného pohlaví.

Problematickosti situace lze demonstrovat i na stavu v Evropě, která je řazena mezi nejbezpečnější regiony světa pro LGBTQ+ osoby. Jak totiž nedávno upozornila ve své zprávě Agentura EU pro základní práva (Fundamental Rights Agency, FRA), obtěžo-

vání a násilí vůči LGBTQ+ lidem je na vzestupu. To souvisí i s tím, že více a více lidí se otevřeně hlásí k LGBTQ+ komunitě. Ředitelka FRA Sirpa Rautio uvádí, že „i když vidíme známky pokroku, šikana, obtěžování a násilí zůstávají neustálými hrozbami.“

Poznámky

[1] V reakci na toto rozhodnutí byl již předložen v keňském parlamentu zákon omezující práva LGBTQ+ osob na shromažďování, sdružování, svobodu slova a vyjádření odporu.

Zdroje

„Acting Against Inheritance“: Iran President Attacks West On LGBTQ Rights. (2023, červenec 13). *NDTV*. Získáno z <https://www.ndtv.com/world-news/iran-president-brahim-raisi-attacks-west-on-lgbtq-rights-4202403>.

Adrinek, G. (2022, listopad 16). Slovenia introduces marriage equality. *DW*. Získáno z <https://www.dw.com/en/slovenia-introduces-marriage-equality/a-63775475>.

Akinyemi, M. (2023, prosinec 12). LGBTQ+ rights in Africa 2023: Progress and setbacks. *Context*. Získáno z <https://www.context.news/socioeconomic-inclusion/lgbtq-rights-in-africa-2023-progress-and-setbacks>.

Álvarez, P. (2023, červen 30). Spain takes „giant step“ towards gender self-identification. *EL PAÍS*. Získáno z <https://english.elpais.com/spain/2021-06-30/spain-takes-giant-step-towards-gender-self-identification.html>.

Anganan, V. (2023, říjen 5). Rights groups cheer as Mauritius top court decriminalises same-sex relations. *Reuters*. Získáno z <https://www.reuters.com/world/africa/mauritius-supreme-court-decriminalises-same-sex-relations-2023-10-05/>.

Blanco, S. & Baroja, A. G. (2023, leden 28). The Worldwide offensive against the rights of the LGBTQ+ community. *EL PAÍS*. Získáno z <https://english.elpais.com/international/2023-06-28/the-worldwide-offensive-against-the-rights-of-lgbtq-people.html>.

Carlo, A. (2023, květen 17). More violence, more equality: What's the current state of LGBTQ rights in Europe? *Euronews*. Získáno z <https://www.euronews.com/culture/2023/05/17/more-violence-more-equality-whats-the-current-state-of-lgbtq-rights-in-europe>.

Cohen, Ch. (2023, září 27). Anti-gay laws: Africa's human rights regression. *ISS – Institute for security studies*. Získáno z <https://issafrica.org/iss-today/anti-gay-laws-africas-human-rights-regression>.

Děti mohou mít v rodných listech uvedeny dvě matky, rozhodl italský soud (2024, březen 5). *iDnes.cz*. Dostupné z https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/lgbt-rodny-list-italie-dve-matky.A240305_183127_zahranicni_remy.

European Union Agency for Fundamental Rights (2024). *LGBTIQ equality at a crossroads – Progress and challenges*. Dostupné z https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2024-lgbtq-equality_en.pdf.

Ghana's parliament passes anti-LGBTQ+ rights bill. (2024, únor 28). *Le Monde*. Získáno z https://www.lemonde.fr/en/international/article/2024/02/28/ghana-s-parliament-passes-anti-lgbtq-rights-bill_6569317_4.html.

Hubáčková, K. (2023, květen 17). Jak EU slaví mezinárodní den (boje) proti homofobii a transfobii? *Tvoříme Evropu*. Získáno z <https://tvorimeevropu.cz/2023/05/17/jak-eu-slavi-mezinarodni-den-boje-proti-homofobii-a-transfobii/>.

Inter-American Commission on Human Rights (2023, březen 24). IACHR calls on Panama to guarantee marriage equality and the right to equality and non-discrimination. *oas.org*. Získáno z https://www.oas.org/en/iachr/jsForm/?File=/en/iachr/media_center/preleases/2023/047.asp.

Knight, K. (2023, prosinec 14). Did Nepal Achieve Marriage Equality? Not Quite Yet. *Human Rights Watch*. Získáno z <https://www.hrw.org/news/2023/12/14/did-nepal-achieve-marriage-equality-not-quite-yet>.

Marriage Equality Around the World (2024). *Human Rights Campaign*. Dostupné na <https://www.hrc.org/resources/marriage-equality-around-the-world>.

Mulyanto, R. (2023, prosinec 19). LGBTQ+ rights in Asia: Progress and setbacks in 2023. *Context*. Získáno z <https://www.context.news/socioeconomic-inclusion/lgbtq-rights-in-asia-progress-and-setbacks-in-2023>.

Namibia: Attacking judges for upholding human rights threatens judicial independence and the rule of law (2023, červen 16). *International Commission of Jurists*. Získáno z <https://www.icj.org/namibia-attacking-judges-for-upholding-human-rights-threatens-judicial-independence-and-the-rule-of-law/>.

Pieper, O. (2023, srpen 27). LGBTQ rights under legal attack around the world. *DW*. Získáno z <https://www.dw.com/en/lgbtq-rights-worldwide-report-2023/a-66601820>.

Reid, G. (2023, červen 22). LGBTQ+ Victories Did Happen in 2023. *Human Rights Watch*. Získáno z <https://www.hrw.org/news/2023/06/22/lgbtq-victories-did-happen-2023>.

Rescheto, J. (2023, leden 29). Russia bans LGBTQ-friendly content under new law. *DW*. Získáno z <https://www.dw.com/en/russia-bans-lgbtq-friendly-content-under-new-law/a-64516061>.

Russian lawmakers vote to ban gender reassignment surgery. (2023, červen 14). *DW*. Získáno z <https://www.dw.com/en/russian-lawmakers-vote-to-ban-gender-reassignment-surgery/a-65915355>.

Thai marriage equality bill will go to parliament in December – PM. (2023, listopad 21). *Reuters*. Získáno z <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/thai-marriage-equality-bill-will-go-parliament-december-pm-2023-11-21/>.

Thajsko jako první země jihovýchodní Asie schválilo sňatky stejnopohlavních párů (2024, červen 19). *iRozhlas*. Dostupné z https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/thajsko-jako-prvni-zeme-jihovychodni-asie-schvalilo-snatky-stejnopohlavnich-paru_2406191524_elev.

Thoreson, R. (2023, listopad 8). UN Committee Criticizes US Record on LGBT Rights. *Human Rights Watch*. Získáno z <https://www.hrw.org/news/2023/11/08/un-committee-criticizes-us-record-lgbt-rights>.

Yurcaba, J. (2023, prosinec 17). From drag bans to sports restrictions, 75 anti-LGBTQ bills have become law in 2023. *NBC*. Získáno z <https://www.nbcnews.com/nbc-out/out-politics-and-policy/75-anti-lgbtq-bills-become-law-2023-rcna124250>.

Fotografie

[1] Roberta Metsola, předsedkyně Evropského parlamentu. Roberta Metsola elected new President of the European Parliament, autor: European Parliament, 18. leden 2022, zdroj: Flickr, CC BY 2.0 DEED.

[2] Ředitelka Agentury EU pro základní práva, Sirpa Rautio. Ihmi-soikeuskeskuksen johtaja Sirpa Rautio (maaliskuun 2012), autor: <http://maailma.net>, 16. březen 2012, zdroj: Flickr, CC BY-NC-SA 2.0 DEED.

[3] Mezi jednu z mála zemí uznávající manželství pro všechny patří Taiwan. 中華民國立法院 (議場外) Legislative Yuan of the Republic of China (chamber, exterior) (cropped), autor: Jiang, 25. červenec 2013, Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.

Krise na Haiti a její dopad na lidská práva tamních obyvatel

Da Bean Ye

Haiti se potýká s dlouhodobou krizí, která se od února 2024 ještě více prohloubila kvůli rozmáhajícímu se násilí zločineckých skupin. To si na Haiti během minulého roku vyžádalo nejméně 4000 obětí. Tamní situace se nezlepšuje ani v letošním roce. Nevládní organizace apelují na potřebu posílené angažovanosti mezinárodního společenství.

Koncem února 2024 se několik haitských gangů sjednotilo ve snaze svrhnout tamní vládu v čele s premiérem Arielem Henrym. Ozbrojené gangy vtrhly během vzpoury do dvou největších věznic v zemi a osvobodily přibližně 4000 nebezpečných vězňů. Terčem útoků se staly také policejní stanice, mezinárodní letiště a národní fotbalový stadion v hlavním městě Port-au-Prince.

OSN uvádí, že během únorového incidentu bylo zabito nebo zraněno nejméně 2500 lidí. Dalších 35 000 lidí muselo kvůli zločineckým skupinám opustit své domovy. Většina uprchlíků z hlavního města zamířila na jih, do oblastí, které jsou stále zpustošené zemětřesením z roku 2021. Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) poukazuje na to, že tyto provincie nedisponují dostatečným zázemím, které by umožnilo postarat se o nuceně vysídlené Haitany. Navíc, ani tyto provincie nejsou v bezpečí, neboť gangy mají pod kontrolou i některé oblasti mimo Port-au-Prince.

Podle Úřadu OSN pro koordinaci humanitárních záležitostí je momentálně 80 % hlavního města včetně mezinárodního letiště a přístavů pod kontrolou gangů. Uzavření přístavů a letiště prohloubilo mimo jiné již tak vážnou potravinovou krizi. Haiti je totiž jakožto ostrovní stát závislé na dovozu potravin. Kvůli narušení dodavatelských řetězců a ztížené logistice však není možné zabezpečit dostatek potravin pro všechny. Téměř polovina obyvatel země se potýká s krizovým nebo ještě více akutním nedostatkem potravin. Mezi nejhůře postižené oblasti patří departement Artibonite, kde zločinecké skupiny obsadily zemědělskou půdu a vyplenily sklizenou úrodu.

Ariel Henry [1]

Problematický je rovněž omezený přístup ke zdravotní péči, a to zejména v hlavním městě, v němž byla uzavřena většina velkých nemocnic kvůli ohrožené bezpečnosti personálu a pacientů. Kromě toho není možné zajistit dostatek zdravotnických potřeb v Port-au-Prince, protože zločinecké gangy blokují většinu příjezdových cest do města, což ztěžuje jejich přepravu.

Příčiny krize

Karibská ostrovní země Haiti se již dlouhodobě potýká s násilnostmi gangů a protivládními protesty. Situace se výrazně zhoršila v roce 2021, kdy komando kolumbijských žoldnérů zavraždilo prezidenta Jovenela Moiseho. Ariel Henry, kterého Moise krátce před svou smrtí vybral jako premiéra, zastává od července 2021 funkci předsedy vlády i prezidenta.

Henry několikrát odložil naplánované parlamentní volby bez řádného odůvodnění. To vedlo k ne-

spokojenosti obyvatelstva a opozice, kteří vnímají odložení voleb jako snahu o prodloužení jeho moci bez demokratického mandátu. V lednu 2022 si část opozice zvolila Fritze Alphonse Jeana jako prozatímního prezidenta, a to prostřednictvím Národní rady pro přechod (CNT), která je součástí Montana Accord, koalice občanské společnosti. Stávající premiér následně uzavřel dohodu s politickými stranami, zástupci občanské společnosti a podnikateli, přičemž přislíbil, že přenechá svůj post nově zvolenému prezidentovi nejpozději v únoru 2024. Svůj slib však nesplnil.

Když v únoru letošního roku Henry vycestoval do Keni, lídrové gangů se ujali příležitosti a uspořádali vzpouru. Jejich hlavním požadavkem přitom bylo, aby premiér rezignoval z funkce. Jimmy Chérizier, vůdce gangu „*G9 an Fanmi e Alye*“, dokonce vyhrožoval občanskou válkou vedoucí ke genocidě. Henry nakonec vyhověl požadavkům gangu a v březnu 2024 se vzdal funkce premiéra. Po jeho rezignaci se v Haiti chopila moci přechodná rada, jejímž cílem je obnovit místní pořádek a zvolit nového plnohodnotného premiéra.

Více než sto zločineckých skupin

Robert Fatton, odborník na Haiti a profesor na Virginské univerzitě, uvedl, že ozbrojené gangy nejsou na Haiti novým fenoménem. Kořeny haitských gangů sahají až do 50. a 60. let minulého století, kdy se k moci dostal diktátor François Duvalier (známý také jako Papa Doc), jenž provedl čistku v bezpečnostních složkách. Duvalier v průběhu diktatury vytvořil milice, které fungovaly jako složky tajné policie a jejichž záměrem bylo potlačit opozici.

V roce 1986 došlo ke svržení Jeana-Clauda Duvaliera, syna François Duvaliera, a to v důsledku masových protestů. Duvalierovy milice byly poté sice rozpuštěny, ale bývalí členové milic a vojáci vytvořili řadu nových žoldáckých gangů sloužící bohatým podnikatelům, politikům a v podstatě komukoli, kdo je financoval. Gangy se brzy staly nedílnou součástí zkorumpovaných elit a politických činitelů, kteří potřebovali tajnou policii pro zastrašování opozice či provozování jiných nekalých činů.[1]

Postupem času se některé haitské gangy rozrostly natolik, že vyhlásily autonomii a obsadily některé klíčové územní oblasti Haiti. Příčinou osamostatně-

Hlavní město Haiti: Port-au-Prince [2]

ní byla i skutečnost, že si gangy začaly přivydělávat díky činnostem, jako jsou obchod s drogami, únosy či vydírání. Mezi některými skupinami však nastaly spory, které vyústily v boj o kontrolu nad některými územními oblastmi. Místní vláda však odmítala zasahovat do vnitřních záležitostí gangů. Opačný postoj by měla zastávat nově ustavená přechodná rada, která má aktivně hledat řešení současné situaci.

OSN odhaduje, že na Haiti nyní působí 150 až 200 ozbrojených zločineckých skupin. V hlavním městě Port-au-Prince působí přibližně 23 gangů, které se rozdělily do dvou velkých koalic: *G-Pèp* vedenou *Gabrielem Jean Pierrem*, známým jako Ti Gabriel, a *G9 Family and Allies*, kterou vede Jimmy Chérizier. *G9* a *GPeP* jsou rivalové již několik let, přičemž bojují o kontrolu nad čtvrtěmi v Port-au-Prince. Obě zločinecké skupiny jsou obviňovány z masového zabíjení a sexuálního násilí, které má vést zastrašování místních obyvatel.

Skupina *G9*, především pak její vůdce *Barbecue*, jsou obviňováni z mnoha násilných činů, včetně vražd, únosů, znásilnění a žhářství. Podle amerického odborníka na Haiti *Michaela Deiberta* se skupina *G9* prezentuje jako zástupce „obyčejných lidí“, která bojuje proti nespravedlnosti a korupci. Ve skutečnosti však podle *Deiberta* nikdy nevznesla jasné požadavky na spravedlivější a rovnější systém v zemi, který by vyřešil místní korupci. Podle odborníků chtějí gangy získat podporu Haitanů a získat moc nad celou zemí.

Řešení neutěšné situace

Ana Piquer, ředitelka Amnesty International pro Ameriku, kritizuje nedostatek angažovanosti mezi národním společenstvem. Rovněž nevládní organizace Human Rights Watch (HRW) vyzývá ostatní státy k součinnosti, přičemž zveřejnila návrh na opatření, která by mohla krizi zmírnit. Jedná se například o finanční pomoc potřebnou pro zajištění humanitární pomoci haitským obyvatelům, nebo zbrojní embargo, které by zabránilo dovážení zbraní a munice na Haiti. HRW vyzývá rovněž členy Rady bezpečnosti OSN, aby urychleně poskytly slíbenou pomoc v podobě vyslání Mnohonárodní bezpečnostní mise (MSS) na Haiti. MSS byla schválena v říjnu 2023, dosud však nebyla nasazena a některé země, které přislíbily finanční prostředky nebo vojáky, se je zdráhají poskytnout.

Poznámka

[1] Haitské gangy tak tradičně úzce souvisí s místními politickými „elitami“. G9 je například spojena s Parti Haitien Tet Kale (PHTK), politickou stranou bývalého prezidenta Jovenela Moïse, který byl zavražděn v červenci 2021. GPep je zase spojován s haitskými opozičními stranami.

Zdroje

- Coto, D. (2024, duben 23). Haiti health system nears collapse as medicine dwindles, gangs attack hospitals and ports stay shut. *The Associated Press*. Získáno z <https://apnews.com/article/haiti-medical-crisis-gangs-medicine-shortage-dc786ed53e66b6081515474b5b310525>
- Fernández, R. (2024, březen 21). Haiti: A Gangster's Paradise. *Re-Vista: Harvard Review of Latin America*. Získáno z <https://revista.drclas.harvard.edu/haiti-a-gangsters-paradise/>
- Kestler-D'Amours, J. (2024, březen 13). Who are Haiti's gangs and what do they want? All you need to know. *Al Jazeera*. Získáno z <https://www.aljazeera.com/news/2024/3/13/who-are-haitis-gangs-and-what-do-they-want-all-you-need-to-know>
- Peralta, E. (2024, březen 6). 3 things to know about the current crisis in Haiti. *NPR*. Získáno z <https://www.npr.org/2024/03/05/1235903704/haiti-crisis>

Bývalý haitský prezident Jovenel Moïse [3]

Omezený přístup ke zdravotnictví prohlubuje krizi [4]

- Rigaud, S. (2024, březen 15). Abandoned fields, soaring hunger: Gang violence hits Haiti's countryside. *World Food Programme*. Získáno z <https://www.wfp.org/stories/abandoned-fields-soaring-hunger-gang-violence-hits-haitis-countryside>
- Stephen Hu, C., Culver, D., & Contreras, E. (2024, duben 30). Gangs forced out Haiti's government. This FBI 'Most Wanted' gang leader claims they're liberating the country. *CNN*. Získáno z <https://edition.cnn.com/2024/04/29/americas/haiti-gang-vielhomme-innocent-kraze-barye-intl-latam/index.html>
- Stieb, M. (n.d.). The Gang Crisis in Haiti Is Only Beginning. *INTELLIGENCER*. Získáno z <https://nymag.com/intelligencer/article/the-gang-crisis-in-haiti-is-only-beginning.html>

Fotografie

- [1] Ariel Henry. Ariel Henry at CELAC 2023 (Po61637-934513), autor: European Union/Jennifer Jacquemart, 18. červenec 2023, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 4.0 DEED.
- [2] Hlavní město Haiti: Port-au-Prince. Rue du Mgr Guilloux, Port-au-Prince, 2018, autor: Bdx, 28. duben 2018, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [3] Bývalý haitský prezident Jovenel Moïse. 05.29 總統以國宴款待海地共和國總統摩依士伉儷暨互贈勳章 (40616268210), autor: 總統府, 29. květen 2018, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0 DEED.
- [4] Omezený přístup ke zdravotnictví prohlubuje krizi. HINCHE, Haiti (Feb. 8, 2010) (4351849256), autor: USAID U.S. Agency for International Development, 8. únor 2010, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 2.0 DEED.

Aktuality sekce Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Daniela Skácelíková

Pokračující nejistota žadatelů o azyl ve Velké Británii

Britská konzervativní vláda od dubna roku 2022 usilovala o možnost deportovat neúspěšné žadatele o azyl do Rwandy (viz Bulletin prosinec 2022, str. 31). Kromě kritiky lidskoprávních a mezinárodních organizací se vládní plán setkal také s odmítavým rozhodnutím Nejvyššího soudu Spojeného království, dle něhož by takové jednání bylo protizákonné (viz Bulletin prosinec 2023, str. 27). Vláda premiéra Rishiho Sunaka nicméně z plánu neustoupila a britský parlament v dubnu tohoto roku po dlouhých jednáních schválil zákon, který deportace žadatelů o azyl do Rwandy povoluje.

Nová legislativa prohlašuje Rwandu za bezpečnou třetí zemi a v podstatě ukládá britským soudům odhlížet od určitých ustanovení britského a mezinárodního práva, které deportace žadatelů o azyl zakazují. Návrh zákona byl schválen poté, co Sněmovna lordů po neúspěšném předložení pozměňovacích návrhů, které byly zamítnuty Dolní sněmovnou, upustila od dalších návrhů změn. Podle nové migrační smlouvy by deportovaným žadatelům o azyl mělo být garantováno, že nebudou ze Rwandy vráceni do jejich zemí původu. Zákon však i nadále vzbuzuje kontroverze, přičemž je kritizován jak představiteli lidskoprávních organizací, tak například Radou Evropy nebo Vysokými komisaři OSN pro uprchlíky a pro lidská práva.

Podle původních vyjádření konzervativních vládních představitelů po schválení nového zákona se první let s migranty do Rwandy měl uskutečnit v červnu nebo v červenci tohoto roku, z tohoto záměru ale po vyhlášení červencových parlamentních voleb sešlo. Poté, co ve volbách podle očekávání s velkým náskokem zvítězili labouristé, kteří plán konzervativců dlouhodobě kritizovali, nový premiér Keir Starmer opětovně potvrdil, že nová vláda kontroverzní zákon zruší. Nový kabinet se chce rovněž zaměřit na regulaci nelegální migrace, žádná konkrétní řešení ale zatím nezveřejnil.

Britský premiér z konzervativní strany Rishi Sunak [1]

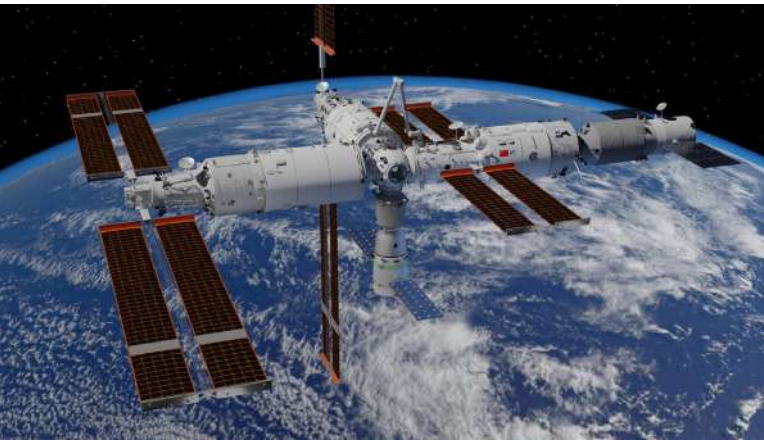
Tisíce dětí zabitých v Pásmu Gazy

Podle Úřadu OSN pro palestinské uprchlíky na Blízkém východě (dále jen „UNRWA“) bylo v rámci konfliktu mezi Izraelem a teroristickým hnutím Hamás v Pásmu Gazy během čtyř měsíců zabito více dětí než ve všech světových konfliktech během let 2019 až 2022. Během tohoto čtyřletého období zemřelo celosvětově v konfliktech 12 193 dětí, zatímco podle dat ministerstva zdravotnictví v Pásmu Gazy v této oblasti zemřelo přibližně od poloviny listopadu do poloviny března nejméně 12 300 dětí. Od října do začátku dubna pak ministerstvo zdravotnictví v Gaze eviduje nejméně 13 800 zabitých dětí, což se po přičtení dalších nejméně 12 000 zraněných dětí rovná dvěma procentům všech dětí v Pásmu Gazy.

Celkově v Pásmu Gazy od opětovného rozhoření konfliktu v říjnu do začátku května zemřelo více než 35 000 Palestinců. Generální komisař UNRWA Philippe Lazzarini množství usmrcených dětí označil za závažné a vyzval k příměří v oblasti. Situace dětí v Pásmu Gazy je dále zhoršována hrozícím hladomorem, nedostatkem humanitární pomoci, bombardováním zdravotnických a školních zařízení a pokračujícím přerušením veškeré výuky.

Rusko vetovalo rezoluci potvrzující Kosmickou smlouvu

Na konci dubna Rada bezpečnosti OSN projednávala rezoluci navrženou USA a Japonskem, která měla opětovně potvrdit závazky států vyplývající

Nové zbraně mohou poškodit satelity ve vesmíru [2]

z tzv. Kosmické smlouvy [1] z roku 1967. Hlavním cílem této smlouvy, již do současnosti ratifikovalo 115 států včetně Ruska, Číny a USA, je zákaz umístování jaderných zbraní na oběžnou dráhu Země nebo na nebeská tělesa, stejně tak jako vývoj jaderných zbraní k tomuto účelu.

Rezoluce byla předložena poté, co americké zpravodajské služby zaznamenaly, že Rusko vyvíjí pokročilé jaderné antisatelitní zbraně. Souhlas Ruska s rezolucí nebyl očekáván, jeho veto je ale negativním signálem směrem k budoucnosti bezpečnosti vesmíru. Rezoluce, jejíž návrh ze strany USA a Japonska podpořilo dalších 65 států, v Radě bezpečnosti podpořilo 13 států, Čína se hlasování zdržela.

Podle dostupných informací Rusko k umístění testovaných zbraní do vesmíru zatím nepřikročilo. S případným umístěním takových zbraní ve vesmíru se pojí mnoho vážných hrozeb – jedná se mimo jiné o riziko zničení všech satelitů [2] v blízkosti potenciálního jaderného výbuchu, ale také o ohrožení bezpečnosti astronautů a o riziko značné kontaminace životního prostředí vesmírným odpadem. Rusko přitom není prvním státem, který hazarduje s bezpečností vesmírného prostoru – například v roce 2021 provedla dva testy hypersonických raketových střel [3] schopných přenosu jaderných zbraní Čína.

Klimatické změny ohrožují zdraví téměř tří čtvrtin všech pracovníků

V dubnu Mezinárodní organizace práce (*International Labour Organization*, dále „ILO“) vydala zprávu ohledně rizik pro pracovníky v souvislosti s kli-

matickými změnami. Podle nejnovějších poznatků klimatické změny dopadají na 70 % všech světových pracovníků, tedy přibližně 2,4 miliardy lidí.

Tito pracovníci jsou při práci nejčastěji vystaveni vysokým teplotám. Nadměrné horko na pracovišti podle ILO způsobuje téměř 19 000 úmrtí pracovníků ročně. Dopady klimatických změn ale zvyšují rovněž riziko rakoviny, kardiovaskulárních chorob, respiračních onemocnění, problémů s ledvinami nebo zhoršují mentální zdraví. Kromě horka se totiž pracovníci při výkonu zaměstnání často potýkají také s UV zářením, znečištěným ovzduším, vlivem pesticidů či nemocemi přenášenými parazity.

Některé skupiny zaměstnanců jsou obzvláště ohroženy vlivem těchto negativních faktorů. Jedná se především o pracovníky v zemědělství, pracující migranty nebo osoby pracující v neformální ekonomice. ILO ve zprávě také analyzuje některé snahy států omezovat tyto negativní vlivy. Právní úpravy usilující o ochranu zaměstnanců před dopady klimatických změn se napříč zeměmi značně liší, podle ILO ale zůstává prostor ke zlepšení v opatřeních proti nadále se zhoršujícím podmínkám pro pracující v mnoha zemích. Kromě legislativních změn organizace doporučuje například uzavírání kolektivních smluv či zvyšování informovanosti zaměstnanců o rizicích spojených s jejich povoláním.

Export špiónážních systémů do Indonésie

Dle zjištění Amnesty International ve spolupráci s žurnalistickými organizacemi dovážela Indonésie v letech 2017 až 2023 do země spyware [4] a špiónážní systémy, které měly být následně v zemi používány ke sledování tamních obyvatel v rozporu s lidskými právy. Sledovací technologie, které se do Indonésie dostaly prostřednictvím netransparentní sítě přepravejců a zprostředkovatelů, pocházejí údajně ze zemí EU, Izraele a Malajsie.

Špehovací technologie má Indonésie používat k omezování občanských a politických svobod obyvatel, a to především prostřednictvím indonéské státní policie a zpravodajské služby. Dochází tak mimo jiné k porušování svobody projevu, svobody shromažďování či osobní svobody uživatelů moderních technologií. Sledování a represe ze strany indonéských státních představitelů jsou namířeny hlavně proti obhájčům lidských práv, aktivistům či novinářům.

Poznámky

- [1] Celý název smlouvy zní Smlouva o zásadách činnosti států při výzkumu a využívání kosmického prostoru včetně Měsíce a jiných nebeských těles.
- [2] Umělé satelity či umělé družice jsou všechna umělá tělesa pohybující se na oběžné dráze Země. V současné době je fungování satelitů zásadní například pro komunikační systémy, navigační systémy, přenos vysílání, předpověď počasí nebo další vědecká měření.
- [3] Hypersonické zbraně označují typ zbraní, které jsou schopné dosáhnout rychlosti pětinašobně vyšší, než je rychlost zvuku, a které jsou ovladatelné během letu, což ztěžuje jejich zničení a obranu před nimi.
- [4] Spyware je označení pro špionážní software, který slouží ke sledování uživatelů internetových zařízení prostřednictvím odesílání dat ze zařízení bez vědomí daného uživatele.

Zdroje

- AFP. (2024, květen 2). Indonesia's 'murky' spyware imports raise concerns about privacy, rights: Amnesty. *The Jakarta Post*. Získáno z <https://www.thejakartapost.com/indonesia/2024/05/02/indonesias-murky-spyware-imports-raise-concerns-about-privacy-rights-amnesty.html>.
- Climate change creates a 'cocktail' of serious health hazards for 70 per cent of the world's workers. (2024, duben 22). *International Labour Organization*. Získáno z <https://www.ilo.org/resource/news/climate-change-creates-cocktail-serious-health-hazards-70-cent-worlds>.
- Foust, J. (2024, duben 25). Russia vetoes U.N. resolution on nuclear weapons in space. *SpaceNews*. Získáno z <https://spacenews.com/russia-vetoes-u-n-resolution-on-nuclear-weapons-in-space/>.
- Francis, S. (2024, červenec 6). Starmer confirms Rwanda deportation plan 'dead'. *BBC*. Získáno z <https://www.bbc.com/news/articles/cz9dn8erg3zo>.
- Gaza: Number of children killed higher than from four years of world conflict. (2024, březen 14). *United Nations Türkiye*. Získáno z <https://turkiye.un.org/en/263401-gaza-number-children-killed-higher-four-years-world-conflict>.
- Global: A Web of Surveillance – Unravelling a murky network of spyware exports to Indonesia. (2024, květen 2). *Amnesty International*. Získáno z <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/05/unravelling-a-murky-network-of-spyware-exports-to-indonesia/>.

Děti jsou častými oběťmi války v Pásmu Gazy [3]

- Hitchens, T. (2024, duben 25). Russia vetos US-Japan resolution against nukes in space, 'unprecedented escalation' in UN fight. *Breaking Defense*. Získáno z <https://breakingdefense.com/2024/04/russia-vetos-us-japan-resolution-against-nukes-in-space-unprecedented-escalation-in-un-fight/>.
- Horton, J., Sardarizadeh, S. & Durbin, A. (2024, květen 16). Gaza war: Why is the UN citing lower death toll for women and children?. *BBC*. Získáno z <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-69014893>.
- ILO report says 'billions' of workers are exposed to hazards exacerbated by climate crises, incl. 18,970 deaths annually from heat exposure alone. (2024, duben 30). *Business & Human Rights Resource Centre*. Získáno z <https://www.business-humanrights.org/en/latest-news/ilo-report-says-billions-of-workers-are-exposed-to-hazards-exacerbated-by-climate-crises-incl-18970-deaths-annually-from-heat-exposure-alone/>.
- Murphy, M. & Baker, G. (2024, červenec 5). UK election: What's happened and what comes next?. *BBC*. Získáno z <https://www.bbc.com/news/articles/c2voe074jejo>.
- Over 2% of Gaza's child population killed or injured in six months of war. (2024, duben 4). *Save the Children*. Získáno z <https://www.savethechildren.net/news/over-2-gaza-s-child-population-killed-or-injured-six-months-war>.
- Report at a glance: Ensuring safety and health at work in a changing climate. (2024, duben 22). *International Labour Organization*. Dostupné z <https://www.ilo.org/publications/report-glance-ensuring-safety-and-health-work-changing-climate>.
- Rwanda plan: UK Parliament passes migrant deportation bill. (2024, duben 22). *Deutsche Welle*. Získáno z <https://www.dw.com/en/rwanda-plan-uk-parliament-passes-migrant-deportation-bill/a-68888654>.
- Sevastopulo, D. & Hille, K. (2021, říjen 16). China tests new space capability with hypersonic missile. *Financial Times*. Získáno z <https://www.ft.com/content/baoa3cde-719b-4040-93cb-a486e-1f843fb>.
- Syal, R. (2024, květen 10). First UK deportation flight to Rwanda could take off in June, court papers suggest. *The Guardian*. Získáno z <https://www.theguardian.com/uk-news/article/2024/may/10/first-uk-deportation-flight-to-rwanda-could-take-off-in-june-court-papers-suggest>.
- Syal, R., Elgot, J. & Mason, R. (2024, květen 23). Rwanda flights will not take off before election, says Rishi Sunak. *The Guardian*. Získáno z <https://www.theguardian.com/politics/article/2024/may/23/rwanda-flights-not-leave-before-general-election-rishi-sunak>.
- Syal, R., Stacey, K. & Ambrose, T. (2024, duben 23). UK passes bill to send asylum seekers to Rwanda. *The Guardian*. Získáno z <https://www.theguardian.com/uk-news/2024/apr/22/rwanda-deportations-bill-passes-parliament-sunak>.
- UK Parliament, The House of Commons. (2023, prosinec 7). Safety of Rwanda (Asylum and Immigration) Act 2023. Dostupné z <https://publications.parliament.uk/pa/bills/cbill/58-04/0038/230038.pdf>.
- What is the UK's plan to send asylum seekers to Rwanda?. (2024, květen 23). *BBC*. Získáno z <https://www.bbc.com/news/explainers-61782866>.

Fotografie

- [1] Britský premiér z konzervativní strany Rishi Sunak. The Prime Minister holds a press conference about Rwanda, autor: Number 10, 15. listopad 2023, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0 DEED.
- [2] Nové zbraně mohou poškodit satelity ve vesmíru. Tiangong Space Station Rendering 2022.11.01, autor: Shujianyang, 1. listopad 2022, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [3] Děti jsou častými oběťmi války v Pásmu Gazy. DSCF4418, autor: Joe Catron, 7. květen 2012, zdroj: Flickr, CC BY-NC 2.0 DEED.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce: *Lucie Nechvátalová a Jiří Novák*

Ústavní soud v čele diskuze o náhradě nemajetkové újmy

Anna Pěničková

Náhrada nemajetkové újmy patří k problematickým oblastem občanského práva. Zatímco základní principy odškodňování jsou v § 2958 občanského zákoníku zakotveny poměrně obecně, praxe soudů se řídí metodikou. Právě tento paragraf se stal předmětem kritiky a napadení ze strany některých právníků. Článek se zaměřuje na rozhodnutí Ústavního soudu z března 2024, ve kterém na návrh soudce Pavla Vrchy řešil, zda druhá věta § 2958 občanského zákoníku není protiústavní.

Otázka náhrady nemajetkové újmy, tedy újmy, která postihuje nikoliv majetek, ale spíše duševní pohodu a kvalitu života člověka, patří k poměrně komplexnímu a v právní praxi hojně diskutovanému tématu. Problematiku příliš obecného zákonného vymezení ve druhé větě § 2985 nového občanského zákoníku (NOZ) ve spojení s metodikou Nejvyššího soudu hojně využívanou v praxi napadl soudce Pavel Vrcha a žádal zrušení druhé věty § 2985 NOZ. Ústavní soud (ÚS) však návrh zamítl s odůvodněním, které je v právním prostředí přijímáno kontroverzně.

Nový občanský zákoník a náhrada nemajetkové újmy

Zdraví člověka patří k základním lidským právům a je chráněno jak v oblasti sociálního práva, tak i v rámci obecných principů integrity člověka. Jedním z důležitých aspektů ochrany zdraví je princip plného odškodnění za utrpěnou újmu. NOZ přinesl zásadní změnu v odškodňování nemajetkové újmy na zdraví, reagující na problémy minulé úpravy a nekompatibilitu s ústavními principy.

Hlavní změnou oproti dřívější úpravě je odmítnutí pevně stanovených sazebníků a tabulek pro výpočet náhrady. Zákonodárce se domnívá, že stanovení ri-

Váhy spravedlnosti v rukou Ústavního soudu [1]

gidních pravidel by bránilo individuálnímu posouzení každého případu a spravedlivému odškodnění utrpěné újmy. Místo toho NOZ stanoví v § 2958 pouze obecná kritéria, která má soudce zohlednit při posuzování výše náhrady.[1]

Názory na změnu vyměrování náhrady nemajetkové újmy se liší. Mezi hlavní výhody můžeme řadit větší spravedlnost a individuální přístup k posuzování náhrady, možnost zohlednit i specifické a těžko kvantifikovatelné aspekty újmy nebo zvýšení transparentnosti a předvídatelnosti soudního rozhodování. Tyto výhody však v praxi do značné míry naráží na metodiku Nejvyššího soudu ČR.

V souvislosti s přijetím NOZ došlo ke zrušení vyhlášky č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, která tabulkovým

způsobem vyměřovala náhradu újmy. S cílem zjednodušit přechod na novou právní úpravu vytvořil Nejvyšší soud ve spolupráci se Společností medicínského práva a lékařskými odborníky Metodiku pro vyčíslení náhrad nemajetkových škod podle ustanovení § 2958 NOZ (Metodika).

Kritici poukazují na možný nadměrný vliv soudců na obsah Metodiky, což by mohlo narušovat princip dělby moci a nezávislosti soudní moci.[2] Zároveň je zpochybňována úloha znalců, kteří jsou vázáni Metodikou a nemají dostatečný prostor pro odborné posouzení, což může vést k uniformnímu a rigidnímu přístupu. Metodika, která je označována jako „nezávazná“, tak v praxi výrazně ovlivňuje soudní rozhodování a soudci nižších instancí se jí často drží, aby předešli napadení svých rozsudků.

Metodika Nejvyššího soudu pod drobnohledem Ústavního soudu

ÚS se ve svém rozhodnutí z března 2024 nevyjadřoval k Metodice poprvé. Významně se jí již zabýval v rozhodnutí z roku 2023, kterým vyhověl stěžovatelce, která v návaznosti na Metodiku obdržela nedostatečnou náhradu nemajetkové újmy. Stěžovatelce byl při odstranění žlučníku v roce 2014 omylem přetnut hlavní žlučovod, za což se domáhala odškodnění ve výši 5 000 000 Kč. Soudy uznaly odpovědnost nemocnice, ale přiznaly jí pouze 708 803 Kč, přičemž Nejvyšší soud její dovolání odmítl jako nepřípustné. ÚS zdůraznil, že soudy musí postupovat v souladu se zákonem, konkrétně s § 2958 občanského zákoníku, který stanoví, že náhrada nemajetkové újmy musí odpovídat zásadám slušnosti. Tímto způsobem je zajištěno dodržení práva stěžovatelky na spravedlivý proces a nedo-

Kritizovaná je Metodika Nejvyššího soudu ČR [2]

tknutelnost osobní integrity, což je garantováno Listinou základních práv a svobod.

ÚS kritizoval rozhodnutí obecných soudů, které nedostatečně odůvodnily výši náhrady. Posuzování skutkových otázek a stanovení přiměřené výše odčinění nemajetkové újmy je pravomocí soudců a nemělo by být fakticky přeneseno na znalce. Soudy by měly poskytnout srozumitelné a promyšlené zdůvodnění svých rozhodnutí, nikoli pouze opírat své rozhodnutí o závěry znaleckých posudků vycházejících z Metodiky. ÚS v reakci na ústavní stížnost zrušil napadená rozhodnutí obecných soudů a uložil jim, aby věc znovu posoudily.

V nejnovějším rozhodnutí ÚS se Metodice nedostává přílišné pozornosti. Soud zdůrazňuje, že jako nezávazný právní nástroj nemůže být důvodem pro zásah do zákona. Připomíná svá dřívější stanoviska a uvádí, že Metodika by měla sloužit pouze jako pomocný prvek pro stanovení výše náhrady. Obecné soudy nejsou podle ÚS povinny pevně se držet Metodiky, ale měly by zajistit předvídatelnost vlastního rozhodování, což je klíčové pro plnou náhradu újmy a respekt k zásadám slušnosti. S postupným rozvojem soudní praxe Metodika částečně ztrácí svůj praktický význam, neboť se stále více prosazuje v judikatuře, včetně rozhodnutí Nejvyššího soudu.

Ústavní soud a zásada slušnosti

Nejvíce se ÚS zaměřil na analýzu druhé věty § 2985 NOZ, která uvádí, že „*Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.*“ Navrhovatel zrušení této věty napadá pro její přílišnou obecnost a neurčitost. ÚS uvádí, že v materiálním právním státě, kde je ústředním principem spravedlnost, se na právní normy kladou nejen formální, ale i obsahové požadavky.

Evropský soud pro lidská práva (ESLP) při interpretaci Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod obecně vyžaduje, aby zákon byl formulován s dostatečnou přesností. To umožňuje adresátům právních norem předvídat důsledky svého jednání, a to i s využitím odborného poradenství, v rozsahu přiměřeném okolnostem.[3] Je však důležité zdůraznit, že jistá míra neurčitosti v právních předpisech je akceptovatelná. ESLP připouští, že snaha o absolutní přesnost ve formulaci právních norem může vést k nežádoucí rigiditě. Ne všechna pravidla chování a právní pojmy je vhodné či možné přesně naformulovat.

Právní normy jako základní záruka lidských práv musí nejen definovat povinnosti státu vůči občanům, ale také zajišťovat ochranu jednotlivce v soukromoprávních vztazích. Toto zajištění se projevuje na nedotknutelnosti osobní integrity a nároku na plnou náhradu za újmu na zdraví, jak uvádí článek 7 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Kromě negativních závazků (ochrany před státem) vyžaduje čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod i přijetí pozitivních opatření na ochranu chráněných hodnot v soukromoprávních vztazích. Po účinnosti občanského zákoníku se při stanovování výše náhrady újmy za snížení společenského uplatnění nově hodnotí, jakým způsobem se poškození zdraví projeví v budoucím životě poškozeného.

Smyslem druhé věty § 2958 občanského zákoníku není stanovit „sekundární pravidlo“ pro náhradu újmy na zdraví. Postup zohledňující zásady slušnosti (ekvita či spravedlnost v konkrétním případě) je nedílnou součástí jakéhokoli nahrazování újmy na zdraví. Slušnost zahrnuje aspekty jako ohleduplnost k poškozenému, toleranci k jeho utrpení a akcent na výši náhrady odpovídající konkrétním okolnostem případu.

Slovní spojení „zásady slušnosti“ v § 2958 občanského zákoníku je neurčité, ale lze ho interpretovat pomocí standardních interpretačních metod. Ústavní soud si uvědomuje potřebu soudů zajistit předvídatelnost rozhodování, a proto odkazuje na soudní praxi jako zdroj výkladu.

Ústavní soud v tomto směru upozornil na relativní neurčitost zákonné úpravy, která poskytuje soudům potřebnou flexibilitu k posouzení každého případu individuálně. Zásada slušnosti, jak je vyjádřeno v druhé větě § 2958 občanského zákoníku, je tedy základním stavebním kamenem při hodnocení náhrady újmy na zdraví a zároveň poskytují soudům dostatečný prostor pro rozumné a spravedlivé rozhodnutí v souladu s individuálními okolnostmi daného případu.

Poznámky

- [1] Mezi tato kritéria patří: intenzita a trvání bolesti a ztížení společenského uplatnění, věk a celkový zdravotní stav poškozeného, důsledky ublížení na zdraví pro osobní a rodinný život poškozeného, míra zavinění škůdce a okolnosti případu.

- [2] K problematice zaujatosti soudců se ve svém šetření zabýval také ombudsman Stanislav Křeček, který se Metodikou zabýval na návrh ze strany lékařů. Ombudsman upozorňuje, že Metodika sice značně ovlivňuje právní praxi, ale protože není pramenem práva, nemůže být podrobena testu ústavnosti, což vnímá jako riziko, které může zvýhodnit pozici škůdců.
- [3] Rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Vavříčka a další proti České republice ze dne 8. 4. 2021, stížnost č. 47621/13 a další, bod 266.

Zdroje

- Nález Ústavního soudu ze dne 13.3.2024, sp.zn. Pl. ÚS 27/23. Získáno z https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalez/2024/Pl_US_27-23_AN.pdf
- Nález Ústavního soudu ze dne 8.3. 2023, sp.zn. I. ÚS 1010/22. Získáno z https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalez/2023/1-1010-22-nalez_AN.pdf
- Abbasi, K. (2024, březen). Návrh na zrušení věty druhé § 2958 občanského zákoníku (zásady slušnosti) Ústavní soud zamítl. Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví je pouze podpůrnou výkladovou pomůckou [tisková zpráva]. Získáno z <https://www.usoud.cz/aktualne/navrh-na-zruseni-vety-druhe-2958-obcanskeho-zakoniku-zasady-slusnosti-ustavni-soud-zamitl-metodika-k-nahrade-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-je-pouze-podpurnou-vykladovou-pomuckou>.
- Abbasi, K. (2023, březen). Odškodnění újmy na zdraví vzniklé pacientce nezdařilou operací [tisková zpráva]. Získáno z <https://www.usoud.cz/aktualne/pri-rozhodovani-o-ztizeni-spolecenskeho-uplatneni-soudy-nemaji-prenaset-odpovednost-na-soudni-znalce-posouzeni-pravnich-otazek-nalezi-soudum>
- ČTK (2024, březen). Pravidla odškodňování nemajetkové újmy se nezmění, ÚS zamítl soudcův návrh na škrt v kodexu. Získáno z <https://www.ceska-justice.cz/2024/03/pravidla-odskodnovani-nemajetkove-ujmy-se-nezmeni-us-zamitl-soudcu-navrh-na-skrt-v-kodexu/>
- ČTK (2021, červenec). Ombudsman má výhrady k metodice odškodňování, soudce Vrcha opouští Nejvyšší soud. Získáno z <https://www.ceska-justice.cz/2021/07/ombudsman-ma-vyhrady-k-metodice-odskodnovani-soudce-vrcha-opousti-nejvyssi-soud/>
- Křístek, L. (2021, říjen). Metodika k náhradě nemajetkové újmy (metodika Nejvyššího soudu ČR) a znalecké odvětví. Získáno z <https://www.ceska-justice.cz/blog/metodika-k-nahrade-nemajetkove-ujmy-metodika-nejvyssiho-soudu-cr-a-znalecke-odvetvi/>
- Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 3.)
- Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

Fotografie

- [1] Váhy spravedlnosti v rukou Ústavního soudu. Lyon 5e - Rue Saint Jean - Palais de justice historique - Statue de la Justice (François-Félix Roubaud), autor Romain Behar, 12. duben 2023, zdroj: Wikipedia Commons, CC 01.
- [2] Kritizovaná je Metodika Nejvyššího soudu ČR. Brno Nejvyšší soud (2), autor: Reise Reise, 29. květen 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.

Upuštění od výkonu trestu: kdy a proč?

Jakub Dubják

Upuštění od potrestání a upuštění od výkonu trestu patří mezi instituty aplikované soudy v trestním řízení. Jak fungují a kdy je lze použít? Ústavní soud se k tomuto již opakovaně vyjádřil. Naposledy to bylo právě k upuštění od výkonu trestu odnětí svobody. Otázkou nyní bylo posuzování zdravotního stavu stěžovatele, přičemž vše zvrátilo jedno „klíčové“ stanovisko. V čem spočívalo pochybení obecných soudů tentokrát?

Upustit čili nepotrestat vůbec?

Možnost upustit od potrestání stanovuje ustanovení § 46 a násl. trestního zákoníku (TZ). Upuštění od výkonu trestu je tzv. alternativou k potrestání. Soud v takovém případě sice vysloví vinu obviněného, nicméně nedojde k jeho potrestání. Pokud soud takto upustí od potrestání pachatele, pak se na něj hledí, jako by nebyl odsouzen. Jednou z podmínek pro upuštění od potrestání pachatele je, že samotné projednání věci před soudem postačuje k nápravě pachatele a ochraně společnosti.[1]

Dále lze od výkonu trestu upustit, pokud se jednalo o tzv. nezpůsobilý pokus či nezpůsobilou přípravu, která nemohla vést k dokonání trestného činu.[2] V rámci upuštění od potrestání pachatele hraje významnou roli i jeho případná zmenšená přičetnost, která sice nevylučuje jeho trestní odpovědnost, nicméně může v jeho případě odůvodnit zvláštní postup.

Od upuštění od potrestání je nezbytné odlišovat upuštění od výkonu trestu, ke kterému lze například přistoupit, pokud již výkonu trestu není nadále zapotřebí.

Ustanovení § 90 TZ například upravuje možnost podmíněně upustit od zbytku výkonu některých druhů trestu. Stejně jako v případě podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody podle ustanovení § 88 TZ je nutné, aby již odsouzený vykonal polovinu trestu. Zde již tedy pouhé projednání věci před soudem samo o sobě k nápravě pachatele nestačí.

Stěžovatel se nemohl efektivně obhajovat [1]

Ústavní soud (ÚS) již například ve svém usnesení II. ÚS 3828/19 vyloučil, že by TZ paušálně zakazoval opakované podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti. Nelze tedy předem vyloučit možnost, že by v životě pachatele bylo od výkonu trestu upuštěno opakovaně.

Zvláštní případy plně v gesci soudu

Trestní řád (TR) svým ustanovením § 327 upravuje dvě specifické kategorie důvodů pro upuštění od výkonu trestu odnětí svobody nebo jeho zbytku, které se týkají buď zdraví odsouzeného, kdy výkon trestu pozbývá svého účelu, anebo opuštění tuzemska. Odsouzený v takovém případě například onemocněl nevléčitelnou životu nebezpečnou nemocí anebo má být vyhoštěn. Posouzení podmínek je zde plně v pravomoci soudu, nicméně ÚS se již opakovaně vyjádřil k porušování práva na spravedlivý proces při nedostačujícím odůvodňování zamítavých rozhodnutí.[3]

ÚS se ve svém nálezu III. ÚS 3101/13 blíže vyjádřil k možnosti upustit od výkonu trestu vyhoštění. Zde dospěl k závěru, že v případě trestu vyhoštění na dobu neurčitou lze povinnost tento trest nevykonat dovodit přímo z ústavního pořádku. K tomuto závěru lze podle ÚS dospět „např. v případě mimořádných okolností v rovině rodinného a zdravotního stavu odsouzeného, či mimořádné humanitární situace ve státě, do něž je odsouzený vydáván“. Upuštění od výkonu trestu má v takovém případě stejný právní význam, jako kdyby byl trest zcela vykonán.

ÚS: Nevyléčitelné životu nebezpečné onemocnění

ÚS se ve svém čerstvém nálezu [4] vyjádřil k upuštění od výkonu trestu odnětí svobody stěžovatele trpícího nevléčitelnou životu nebezpečnou nemocí. Shledal, že Vrchní soud v Praze (VS) a Městský soud v Praze (MS) porušily jeho právo na spravedlivý proces a právo vyjádřit se ke všem prováděným důkazům a zrušil jejich usnesení. Stěžovatel byl obecnými soudy odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na dobu osmi let, přičemž výkon tohoto trestu již byl celkem sedmkrát odložen ze zdravotních důvodů.[5]

Stěžovatelem napadnutá usnesení se týkala jeho žádosti o upuštění od výkonu trestu odnětí svobody z důvodu nevléčitelné a životu nebezpečné nemoci. MS žádost zamítl na základě kladného stanoviska Vězeňské služby České republiky, Generálního ředitelství Praha, Odboru zdravotnické služby (vězeňská služba) o tom, zdali je schopna poskytnout stěžovateli vysoce specializovanou zdravotnickou péči. MS v dané věci nenařídil veřejné zasedání. VS

Městský soud v Praze [2]

Vrchní soud v Praze [3]

zamítl stěžovatelu stížnost, neztotožnil se s jeho výtkou, že MS měl nařídít veřejné jednání, a nakonec jej shledal schopným nastoupit výkon trestu.

Argumentovat proti mlčícím

Stěžovatel namítal opomenutí aktuální lékařské zprávy soudy a fixaci jejich úvah na sdělení vězeňské služby, ke kterému se mohl vyjádřit až teprve po tom, co si jej vyžádal. MS již však stihl před tímto rozhodnout v jeho neprospěch. Podle stěžovatele se tak soudy dopustily svévole při hodnocení důkazů a zároveň zasáhly do jeho práva na obhajobu.

Hodnocení věci Ústavním soudem

ÚS s přihlédnutím ke zvláštním specifikům trestního řízení zdůraznil, že nelze ani v takovémto řízení upustit od ústavních záruk spravedlivého procesu. Pokud zákon výslovně nevyžaduje veřejnost jednání, nelze to zneužít k neoprávněnému omezení práva na efektivní obhajobu jedince. ÚS zcela odmítl možnost založit rozhodnutí na podkladech, které by nebyly předmětem diskuse za účasti stran. Kontradiktornost řízení by tak měla nejlépe zajistit přítomnost stran na veřejném projednání věci; nemusí se však nezbytně jednat o ústní slyšení.

ÚS se v dané věci opět vyjádřil k řádnému odůvodňování soudních rozhodnutí. To vede k vyloučení libovůle soudů, ke zvýšení přesvědčivosti samotných rozhodnutí a přispívá též ke schopnosti veřejnosti kontrolovat soudní rozhodování obecně. ÚS zdůraznil, že odůvodnění soudního rozhodnutí je podstatné pro udržování právní jistoty a předvídatelnosti práva. ÚS k tomuto shrnul, že „v právním

státě je nepřijatelné, aby se stát dopouštěl zásahů do práv jednotlivce bez toho, aby tento zásah odůvodnil“.

ÚS zjistil, že k opakovanému předchozímu odložení výkonu trestu obecné soudy vedly lékařské zprávy, ze kterých vyplývalo, že stěžovatel nebyl schopen vykonávat trest odnětí svobody. Zavedenou praxi v rozhodování změnilo až teprve dané stanovisko vězeňské služby, na základě kterého MS nakonec rozhodl v neprospěch stěžovatele. MS tak nezohlednil předložené lékařské zprávy a ani znalecké posudky, nadto stěžovateli ani neumožnil se k tomuto stanovisku vyjádřit.

VS kvitoval postup MS. Stanovisko vězeňské služby dle něj bylo „*stěžejním a jednoznačným a kategoričným důkazem, z něhož mohl soud při svém rozhodování vycházet*“. K výtkám stěžovatele ohledně toho, že neměl možnost se ke stanovisku vyjádřit před MS, VS uvedl, že na svých právech nebyl zkrácen, jelikož se s nimi řádně vypořádal on.

Obecné soudy dle ÚS tímto jednáním „*zabránily provést stěžovateli efektivní obranu*“, jelikož mu zabránily v tom, aby se vůbec seznámil s obsahem stanoviska vězeňské služby, natož, aby se k němu vyjádřil. Dále ÚS soudům vytkl, že odborné lékařské závěry v daném stanovisku hodnotily ryze na základě jejich jimi tvrzené jednoznačnosti a kategoričnosti, nikoliv na základě jejich odborné správnosti.

ÚS nakonec napadená usnesení shledal za „*v zásadě nepřezkoumatelná a současně i neústavní, neboť nenapl-*

Karty obrátilo jedno jediné stanovisko [4]

ňují požadavky na transparentnost a kontrolovatelnost soudních rozhodnutí, a naopak poskytují prostor pro libovůli v soudním rozhodování“.

Poznámky

- [1] Nad pachatelem lze při upuštění od potrestání stanovit dohled.
- [2] Taková skutečnost by však neměla být výsledkem pouhé náhody.
- [3] Viz například nález Ústavního soudu ze dne 23. března 2021, sp. zn. IV. ÚS 3389/20, nález Ústavního soudu ze dne 15. března 2021, sp. zn. II. ÚS 279/21, anebo nález Ústavního soudu ze dne 1. prosince 2015, sp. zn. II. ÚS 2307/15.
- [4] Nález ústavního soudu ze dne 17. dubna 2024, sp. zn. II. ÚS 197/24.
- [5] ÚS ve svém usnesení I. ÚS 373/06 uvedl, že takovýto odklad „*má především zabránit tomu, aby se ve výkonu trestu odnětí svobody nacházely osoby trpící vážnými chorobami, které není možno léčit ve výkonu trestu*“.

Zdroje

- Jelínek, J. & kol. (2009). *Trestní právo hmotné*. Praha: Leges.
- Jelínek, J. & ko. (2009). *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges.
- Nález Ústavního soudu ze dne 18. 9. 2014 sp. zn. III. ÚS 3101/13. Získáno z: <https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=85652&pos=28&cnt=28&typ=result>.
- Nález Ústavního soudu ze dne 1. 12. 2015 sp. zn. II. ÚS 2307/15. Získáno z: <https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=90782&pos=5&cnt=5&typ=result>.
- Nález Ústavního soudu ze dne 23. 03. 2021 sp. zn. IV. ÚS 3389/20. Získáno z: <https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=115565&pos=2&cnt=2&typ=result>.
- Nález Ústavního soudu ze dne 15. 03. 2021 sp. zn. II. ÚS 279/21. Získáno z: <https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=115550&pos=3&cnt=4&typ=result>.
- Nález ústavního soudu ze dne 17. dubna 2024 sp. zn. II. ÚS 197/24. Získáno z: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezky/2024/2-197-24_AN.pdf.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 09. 2006 sp. zn. I. ÚS 373/06. Získáno z: <https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=51317&pos=1&cnt=1&typ=result>.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 03. 2020 sp. zn. II. ÚS 3828/19. Získáno z: <https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=111069&pos=1&cnt=1&typ=result>.
- Z. č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Fotografie

- [1] Stěžovatel se nemohl efektivně obhajovat. Justice (6266059533), autor: Tony Hisgett, 19. říjen 2011, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0 DEED.
- [2] Městský soud v Praze. Městský soud v Praze, autor: Rudolphs no uno, 2. únor 2013, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.
- [3] Vrchní soud v Praze. Pankrác, vrchní soud, přes magistrálu, autor: ŠJů, 27. září 2011, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.
- [4] Karty obrátilo jedno jediné stanovisko. Taroky pětibodové karty, autor: Wesalius, 24. březen 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 4.0 DEED.

Předvolební pře: tahanice o zkratku ČSSD

Denis Pauk

V červnu proběhly volby do Evropského parlamentu. O hlasy voličů se popralo několik desítek politických subjektů. Při předvolebních tahanicích mnohdy dochází k různým sporům mezi politickými stranami. K jejich řešení je příslušný Nejvyšší správní soud. Ten v květnu rozhodl o návrhu Sociální demokracie na zrušení registrace kandidátky České suverenity sociální demokracie z důvodu možného parazitování.

Pět let uplynulo, co nevidět proto nastane nové volební období Evropského parlamentu. V červnových volbách jsme si mohli vybrat, kdo nás bude v příštích letech zastupovat na evropské úrovni. České politické strany se takto ucházely o důvěru zhruba 8,5 milionu voličů. Že bylo o co bojovat svědčí i návrh na zrušení registrace kandidátní listiny, který před nedávnem přistál na stole Nejvyššího správního soudu (NSS).

Demokratické základy EU

Evropská unie je bezprecedentní nadnárodní uskupení. Funguje díky delegaci části suverenity členských států na jedno mezinárodní těleso, které má vlastní právní subjektivitu. Toto těleso však nemůže být nedemokratické (což ostatně plyne i ze Smlouvy o fungování EU). Ustavilo proto orgány, které zajišťují, že EU bude rozhodovat na základě vůle občanů členských států.

Tímto způsobem vznikla Evropská Rada, Evropská komise, Rada Evropské unie a Evropský parlament. Všechny tyto orgány mají svou politickou legitimitu odvozenou od lidu.

Čí má EU důvěru?

Evropská rada, Evropská komise a Rada EU svou politickou legitimitu odvozují od vnitrostátních politických proměnných. Zástupci v těchto orgánech jsou většinou ministři, premiéři a nebo hlavy států. Zpravidla mají společné to, že jejich mandát vznikl na základě vůle lidu projevené ve vnitrostátních

NSS rozhodoval o registraci České suverenity sociální demokracie (ČSSD) [1]

volbách, a do EU se tak dostávají zprostředkovaně právě skrze ně.

Existuje však i orgán, který svou legitimitu odvozuje z přímé vůle voličů, nikoli pouze odvozeně skrze vnitrostátní volby. Evropský parlament, jehož činnost tkví v účasti na legislativním procesu EU, je totiž volen přímo.

Euro-volby

Napříč EU probíhají volby různě. Existuje pouze několik málo principů, které musí být dodrženy. Volby musí proběhnout mezi čtvrtkem a nedělí a musí být vystavěny na proporcionálním volebním systému.[1] Zároveň platí, že občané EU mohou svobodně volit v kterémkoli členském státě, a to právě jednou. Dohromady se volí 705 europoslanců.

V České republice se letos volilo od pátku 7. do soboty 8. června. Dohromady bylo z jednotné kandidátní listiny pro celou ČR zvoleno 21 poslanců. O hlasy voličů se utkalo celkem 30 politických uskupení.

Volební spory

Zákon č. 62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu předvídá, že při volebním procesu může dojít k soudnímu sporu. V ustanovení § 56 tak upravuje možnost domáhat se zrušení registrace kandidátní listiny a v ustanovení § 57 možnost domáhat se neplatnosti volby kandidáta. K oběma řízením je ze zákona příslušný Nejvyšší správní soud.

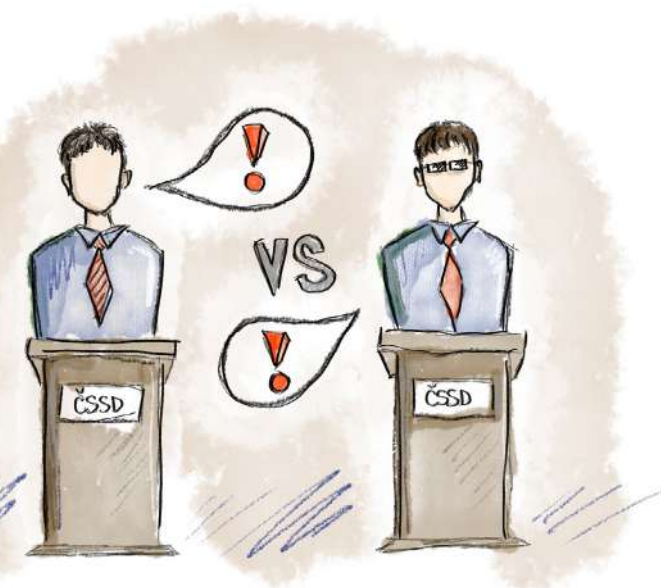
Jak vyplývá z úvodních řádků článku, letošní volby do europarlamentu provází i volební rozhodnutí NSS. Česká strana sociálně demokratická se v roce 2023 přejmenovala na Sociální demokracie (SOC-DEM). Tím podle Ministerstva vnitra uvolnila zkratku ČSSD k dalšímu užívání. Této příležitosti se chopila strana Česká suverenita. Ta svůj název prodloužila na Česká suverenita sociální demokracie a nechala si na Ministerstvu vnitra zapsat zkratku ČSSD.

Podle názoru SOC-DEM tímto krokem došlo jednak k zásahu do zásady férovosti voleb, a jednak k parazitování.[2] Navrhla proto NSS, aby přistoupil ke zrušení kandidátní listiny ČSSD do evropských voleb.

Lidskoprávní rozměr návrhu

SOC-DEM se ve své argumentaci odvolává zejména na nález ÚS sp. zn. II. ÚS 3181/18. Z něj dovozuje, že předpokladem svobodných voleb je to, že průměrní voliči budou schopni rozlišit jednotlivé kandidující

SOC-DEM se u NSS dovolávala ochrany historické zkratky strany [2]

V létě 2024 proběhnou volby do Evropského parlamentu [3]

subjekty navzájem. Proto tvrdí, že ochrana názvu politické strany vyplývající z § 6 odst. 3 zákona o sdružování v politických stranách působí i historicky. Zastává názor, že ostatní politické strany nemohou využívat starší zkratky působících politických stran, pokud by to mohlo vést k „zakalení“ informací o kandidujících politických subjektech.

Dále SOC-DEM argumentuje tím, že bylo zasaženo do jejich soukromých práv, a to zejména parazitováním. Této argumentaci přisvědčuje i NSS, který v bodě 34 svého usnesení sp. zn. 2 Vol/2024 vyjadřuje myšlenku, že Ústavní soud dovedl, že jsou politické strany korporacemi,[3] a tudíž politickým stranám svědčí obecná ochrana názvu podle § 135 občanského zákoníku.

Procesní nečinnost SOC-DEM

Nejvyšší správní soud uvedl, že SOC-DEM vznesla plausibilní (myslitelné) tvrzení o parazitování ČSSD na historickém názvu či označení. Přesto však návrh Sociální demokracie zamítl.

V odůvodnění sdělil, že by byl návrh přípustný až tehdy, pokud by byl poslední účinnou možností soudní ochrany. Protože však SOC-DEM o možném parazitujícím postupu ČSSD věděla nejpozději 5. července 2023 (kdy na Ministerstvo vnitra poslala dopis, ve kterém se vůči tomuto postupu vymezovala), měla dostatek času na to, aby se bránila skrze správné řízení, čehož nevyužila. Nemůže se proto ochrany domáhat skrze řízení, které k tomu svou povahou neslouží.

Jsou historické zkratky politických stran chráněny zákonem?

Interpretace ustanovení § 6 odst. 3 zákona o sdružování v politických stranách tak zůstává víceméně nejasná. Z rozhodnutí NSS je patrné, že podle jeho právního názoru spadá zkratka „ČSSD“ pod ochranu zmíněného ustanovení (viz zejména bod 33 usnesení), ale že s ohledem na smysl a účel procesních norem je v tomto případě nutno přednostně ochránit pasivní volební právo [4] ČSSD.

Poznámky

- [1] Proporcionální volební systém se vyznačuje tím, že strana získá poměrně tolik křesel, kolik získá hlasů. Uplatňuje se například při volbách do Poslanecké sněmovny ČR nebo při volbách do zastupitelstev obcí.
- [2] Parazitování je obchodněprávní pojem vyjadřující zneužití pověsti, výrobku nebo služby jiného podnikatele za účelem získání vlastního prospěchu, kterého by bez tohoto zneužití jinak nedosáhl.
- [3] Korporace je právnická osoba s vlastní právní osobností, která je tvořena na členském základě.
- [4] Pasivní volební právo je právo kandidovat a být volen.

Zdroje

Cieslar, J. (2024, duben). *ČSÚ zveřejnil kandidátní listiny pro volby do Evropského parlamentu* [tisková zpráva]. Získáno z <https://www.czso.cz/csu/czso/csu-zveřejnil-kandidatni-listiny-pro-volby-do-evropskeho-parlamentu->

Jaké jsou pravomoci NSS při volbách do Evropského parlamentu? (2024, květen, 24). *Advokátní deník*. Získáno z <https://advokatnidenik.cz/2019/05/24/jake-jsou-pravomoci-nss-pri-volbach-do-evropskeho-parlamentu/>

European Parliament. How European elections work. Získáno z <https://elections.europa.eu/en/how-elections-work/>

Eurostat. Persons eligible to vote in the 2024 European Parliament elections by category of voters – dedicated data collection. Získáno z https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/demo_popep/default/table?lang=en

Evropský parlament. Jak hlasovat v Česku. Získáno z <https://elections.europa.eu/cs/how-to-vote/cz/>

Nález ÚS II. ÚS 3181/18 ze dne 31. 12. 2018

Usnesení NSS 2 Vol/2024 ze dne 3. 5. 2024

Fotografie

- [1] NSS rozhodoval o registraci České suverenity sociální demokracie (ČSSD). Justice, autor: Linda Fleischmannová, 15. květen 2024, zdroj: Flickr, CC BY-NC-SA 2.0 DEED.
- [2] SOC-DEM se u NSS dovolávala ochrany historické zkratky strany. Předvolební debata, autor: Linda Fleischmannová, 15. květen 2024, zdroj: Flickr, CC BY-NC-SA 2.0 DEED.
- [3] V létě 2024 proběhnou volby do Evropského parlamentu. Evropský parlament, autor: Linda Fleischmannová, 15. květen 2024, zdroj: Flickr, CC BY-NC-SA 2.0 DEED.
- [4] Jednání ČSSD je podle SOC-DEM způsobilé narušit férovost voleb. Volby do Evropského parlamentu, autor: Linda Fleischmannová, 15. květen 2024, zdroj: Flickr, CC BY-NC-SA 2.0 DEED, upraveno: oříznutí..

Jednání ČSSD je podle SOC-DEM způsobilé narušit férovost voleb [4]

Aktuality české sekce

Barbora Headlandová

Možnost změny pohlaví bez chirurgického zákroku a sterilizace

Ústavní soud (ÚS) zrušil zákonnou úpravu, která vyžadovala pro úřední změnu pohlaví chirurgický zákrok, zahrnující sterilizaci a přeměnu pohlavních orgánů. Podle ÚS je chirurgický zákrok v rozporu se základním právem na ochranu tělesné integrity a osobní autonomie ve spojení s lidskou důstojností.[1]

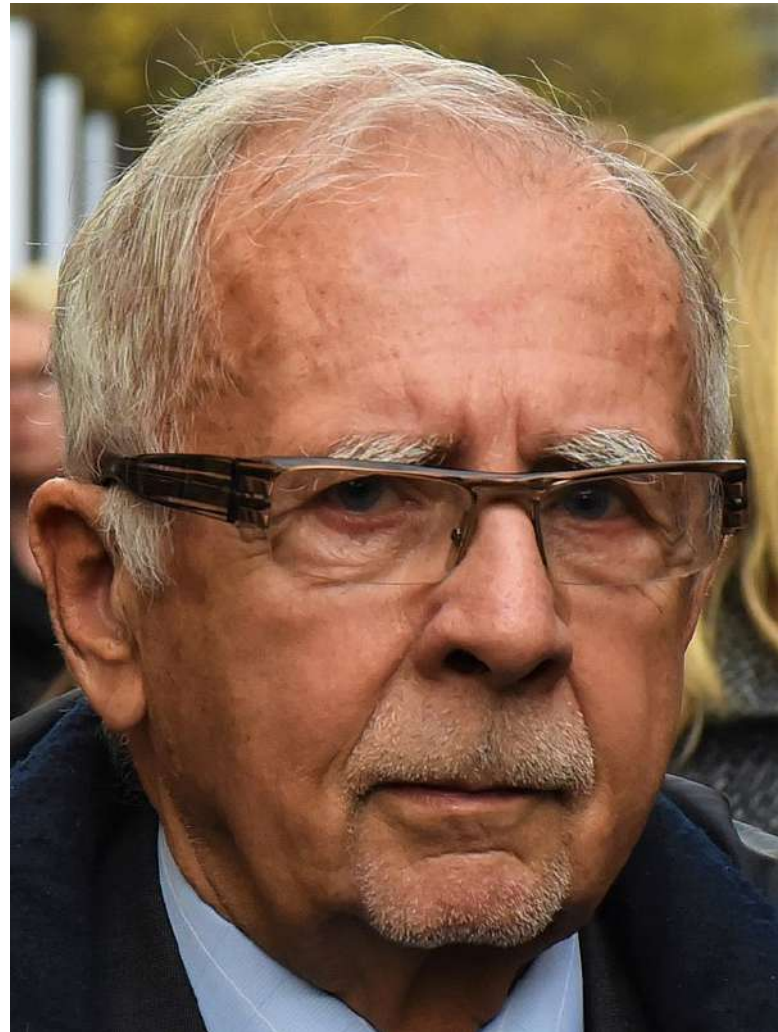
Plénium ÚS zrušilo ustanovení § 29 odst. 1, věty první, občanského zákoníku, i ustanovení § 21 odst. 1, věty první, zákona o specifických zdravotních službách. U obojího byla odložena vykonatelnost nálezu do 30. června 2025, aby měli zákonodárci dostatek času na přijetí nové právní úpravy.

Česká republika patřila k posledním zemím Evropy, kde byla povinná sterilizace kvůli úřední změně pohlaví, za což sklízela kritiku nejen domácích organizací, ale i mezinárodních institucí. Již dříve bylo upozorňováno na to, že dosavadní zákonná úprava je v rozporu s lidskoprávními úmluvami i s rozhodnutími Evropského soudu pro lidská práva.

Ombudsman: úřady napravily svá pochybení v 97 % případů

Veřejný ochránce práv zveřejnil dne 25. dubna výroční zprávu za rok 2023 [2], ve které především

Ústavní soud zrušil povinnost sterilizace u změny pohlaví [1]

Ombudsman zveřejnil výroční zprávu za rok 2023 [2]

ocenil přístup ministerstev a úřadů, jež napravují jím zjištěná pochybení i mění nevhodnou praxi. Dále bylo ve výroční zprávě zdůrazněné připravované zřízení dětského ombudsmana, ale také upozornění na transformaci velkých ústavů pro lidi se zdravotním postižením.

Z celkových statistik vyplynulo, že 97 % šetření, které ombudsman na úřadech provedl za loňský rok, bylo napraveno. Nejvíce podnětů bylo řešeno z oblasti sociálního zabezpečení, kterých bylo přes 1 400. Díky šetření vznikla také metodika Památkové inspekce Ministerstva kultury, která bude sloužit pro posuzování kulturně-historických hodnot staveb, které nejsou památkově chráněné. Tuto metodiku tak využijí jak památkáři, tak pracovníci stavebních úřadů.

Největší výzvou pro úřad ombudsmana na rok 2024 zůstává výše zmíněné zavedení dětského ombuds-

mana i proměna veřejného ochránce práv v tzv. národní lidskoprávní instituci (NHRI), což obojí připouští novela zákona o veřejném ochránci práv z počátku dubna.

Odškodnění za zákaz přítomnosti otce u porodu

Dne 12. dubna vyhlásil Obvodní soud pro Prahu 2 rozsudek [3], ve kterém vyhověl žalobě rodičů a dítěte kvůli znemožnění přítomnosti otce u porodu. Tento zákaz byl mimořádným opatřením Ministerstva zdravotnictví v době pandemie covid-19.

Žaloba byla původně zamítnuta s odůvodněním, že nárok na náhradu nemajetkové újmy nelze podřadit pod odškodňovací zákon. ÚS ovšem rozhodl [4], že účast otce u porodu spadá do práva na rodinný život, a tudíž se případ vrátil znovu před obecné soudy, které musely rozhodnout ve světle nálezů ÚS.

V novém rozhodnutí soud již konstatoval, že tímto zákazem došlo k neoprávněnému zásahu do soukromého a rodinného života žalobců, kterým byla přiznána náhrada nemajetkové újmy ve výši 50 000 Kč.

Poznámky

- [1] Nález Ústavního soudu ze dne 24. dubna 2024, sp. zn. Pl. ÚS 52/23.
- [2] Výroční zpráva dostupná zde: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2023/vyrocnizprava-2023.pdf.
- [3] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2, sp. zn. 43 C 44/2021.
- [4] Nález Ústavního soudu ze dne 22. května 2023, sp. zn. III. ÚS 3319/22.

Zdroje

- Abbasi, K. (2024, květen). *Chirurgický zákrok včetně sterilizace jako podmínka úřední změny pohlaví neobstál před Ústavním soudem* [tisková zpráva]. Získáno z <https://www.usoud.cz/aktualne/chirurgicky-zakrok-vcetne-sterilizace-jako-podminka-uredni-zmeny-pohlavi-neobstal-pred-ustavnim-soudem>.
- Bočková, M. (2024, duben). *Ombudsmanovi se daří napravovat chyby úřadů i prosazovat systémové změny. Práci za rok 2023 shrnul ve výroční zprávě* [tisková zpráva]. Získáno z https://www.ochrance.cz/aktualne/ombudsmanovi_se_dari_napravovat_chyby_uradu_i_prosazovat_systemove_zmeny_praci_za_rok_2023_shrnu_ve_vyrocnizprave/.
- Ondráčková, T. (2024, květen). *Operace nebude podmínkou úřední změny pohlaví, rozhodl Ústavní soud. ct24.ceskatelevize.cz*. Získáno z <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/operace-nebude-podminkou-uredni-zmeny-pohlavi-rozhodl-ustavni-soud-348970>.

Soud přiznal odškodnění za újmu během pandemie [3]

- Štefanidesová, A. (2024, duben). *Soud přiznal rodině odškodnění za nezákonný zákaz otců u porodu v době covidu* [tisková zpráva]. Získáno z https://lp.cz/blog/soud-priznal-rodine-odskodneni-za-nezakonny-zakaz-otcu-u-porodu-v-dobe-covidu/?fbclid=IwZXhobgNhZWwCMTEAARojs8qN7nINhbCu3HM-KbC9tW1OoiGjKxm6o5m7aXTnp_XYhZpZcWxkJNrU_aem_AVuPtFEKrCOv_UsTjAvALNUwXVT_Av-ieVtzlVRJe1r-mJbvl3HdFXTlGHmLkbowEjXRwBfIAS2mVAuB-2ZpwVMov.
- Štefanidesová, A. (2023, květen). *Ústavní soud rozhodl o právu otce na přítomnost u porodu* [tisková zpráva]. Získáno z <https://lp.cz/blog/ustavni-soud-rozhodl-o-pravu-otce-na-pritomnost-u-porodu/>.

Fotografie

- [1] Ústavní soud zrušil povinnost sterilizace u změny pohlaví. Ústavní soud, Brno Joštova 4409 sněmovna, autor: Martin Strachon, 20. únor 2015, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [2] Ombudsman zveřejnil výroční zprávu za rok 2023. Stanislav Křeček 2019, autor: David Sedlecký, 17. listopad 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [3] Soud přiznal odškodnění za újmu během pandemie. Yawning Infant, August 2018, autor: Martin Falbisoner, 5. srpen 2018, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních článků o lidských právech

Jakub Dubják

Vnitrostátní právo

Chvojka, Š. Najvyšší správny súd jako “new kid on the block”: komparatívni pohled s českým Nejvyšším soudem. *Právní obzor* 2/2024.

Mates, P. Kdy je podání v režimu správního řádu již hrubě urážlivé. *Bulletin advokacie* 5/2024.

ÚS: K náležitostem plné moci pro zastupování v řízení před Ústavním soudem. *Bulletin advokacie* 5/2024.

ÚS: K povinnosti stížnostního soudu ve vztahu ke lhůtě k odůvodnění blanketní stížnosti. *Bulletin advokacie* 5/2024.

Ilustrační fotografie [1]

Mezinárodní právo a právo Evropské unie

Exner, J. Mají intersexuální atletky právo závodit s atletkami? Případ Semenya proti Švýcarsku před ESLP. *Bulletin advokacie* 5/2024.

Šmakalová, E. Aktuální spory týkající se imunit států před Mezinárodním soudním dvorem. *Jurisprudence* 2/2024.

Šmihula, D. Perspektivy budoucího rozšíření EÚ. *Právní obzor* 2/2024.

Šišková, N. Společné evropské hodnoty a efektivita právních nástrojů pro jejich ochranu. *Jurisprudence* 2/2024.

Politologie, mezinárodní vztahy a zahraniční politika

O’sullivan, M. (květen, 2024). Od feministické zahraniční politiky nás nedělí symboly, ale skleněné stropy a praktické kroky. *Mezinárodní politika*.

Fotografie

[1] Ilustrační fotografie. Bound volumes of the Harvard International Law Journal, autor: J.-H. Janßen, 7. březen 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CCo 1.0, upraveno: oříznuto.

Redakce Bulletinu

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce:

Mgr. Nikola Burdová

Nikola vystudovala Právnickou fakultu na Karlově univerzitě v Praze. Vedle lidských práv se zajímá o mezinárodní humanitární právo nebo také o právo trestní. V minulosti se věnovala například dobrovolnictví pro Amnesty International a zúčastnila se stáže v neziskové organizaci zaměřující se na uprchlické a azylové právo. Momentálně pracuje v advokátní kanceláři.

Stážisté:

Veronika Kubáňová: Veronika studovala právo na Právnické fakultě a lidská práva na Università degli Studi di Udine v Itálii. Během studia pracovala v mezinárodních advokátních kancelářích, avšak i ve větších nadnárodních společnostech. Absolvovala několik zahraničních pobytů, mimo jiné ve Spojených státech amerických. Zajímá se o Sýrii a legalitu ozbrojených konfliktů v mezinárodním právu veřejném.

Adéla Čapková: Adéla studuje práva na Právnické fakultě v Brně. Během studia absolvovala stáž na Ústavním soudě a trestním úseku Krajského soudu Brno. Zájem má především o trestní a ústavní právo a také lidská práva. Ráda se věnuje umění, zejména malbě a divadlu.

Klára Popelková: Klára je studentkou Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a během studia ji nejvíce oslovilo mezinárodní trestní právo, kterému by se chtěla věnovat i nadále. Absolvovala zahraniční studijní pobyt ve Slovinsku se zaměřením na srovnávací ústavní a mezinárodní právo. Ve volném čase byste ji nejčastěji potkali při sportu, na horách nebo při cestování s batohem na zádech.

Adéla Hrdá: Adéla kombinuje studium Právnické fakulty spolu se studiem Mezinárodních vztahů a Evropských studií na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity. V rámci svých studií se zabývá lidskými právy a právem evropským, dále ji zajímá problematika humanitárních intervencí.

Absolvovala zahraniční pobyt na Utrechtské univerzitě, kde se věnovala regionální ochraně lidských práv v Evropě.

2) Evropský systém ochrany LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Tomáš Opat

Tomáš vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, kde se věnoval především mezinárodnímu právu a lidským právům. Po škole nastoupil na stáž v NATO, kde působil v sekci politického plánování kanceláře generálního tajemníka. V současné době pracuje jako asistent v Evropském parlamentu, kde se věnuje především otázkám rovnosti pohlaví a práv LGBTIQ+.

Mgr. Natálie Dřínovská

Natálie vystudovala Právnickou fakultu Masarykovy univerzity a nyní studuje evropské právo na Univerzitě v Leidenu. V minulosti působila jako stážistka a/nebo asistentka na Nejvyšším správním soudu a Ústavním soudu. Zajímá se především o právo EU, jeho vztah s národními (ústavními) právními systémy a o mechanismus předběžných otázek a Soudní dvůr EU.

Stážisté:

Johana Marešová: Johana studuje třetím rokem práva na Univerzitě Karlově. Nejvíce ji baví evropské právo a trestní právo. Během svého studia absolvovala stáž na Ústavním soudě a v současné době pracuje v advokátní kanceláři.

Sára Aiblová: Sára studuje v posledním ročníku brněnské Právnické fakulty. Během svého studia absolvovala stáže na Nejvyšším správním soudu a Ústavním soudu, od druhého ročníku je členkou Akademického senátu PrF. Blízká jsou jí především témata diskriminace, feminismu a vězeňství.

Natália Hamadejová: Natália je studentkou práv na Masarykově univerzitě v Brně. Zajímá se o lidská práva, mezinárodní právo, politiku a diplomacii. Absolvovala stáž na Ministerstvu zahraničních věcí SR, či v kanceláři Michala Šimečku, předsed-

dy strany Progresívne Slovensko. Její vášeň jsou všechny druhy umění, filosofie a literatura.

Jan Nevlída: Jan vystudoval Evropské právo a politiky EU na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. V současnosti se zabývá dotacemi v rámci strukturálních fondů EU. Kromě unijních politik se zajímá o evropskou integraci a o systém ochrany lidských práv na úrovni Evropské unie.

3) Mezinárodní politika, byznys a LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Bc. Michaela Stenzelová

Michaela vystudovala Právnickou fakultu MU a současně Mezinárodní vztahy a Evropská studia. Zajímá se o mezinárodní politiku, lidská práva, problematiku přeshraniční trestné činnosti a kybernetických hrozeb. Absolvovala stáže na Velvyslanectví ČR v Římě a Stálé misi ČR při OSN v New Yorku. Po dokončení studií působila jako OSN Dobrovolnice při Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu v Sarajevu.

Bc. Alžběta Dvořáková

Alžběta vystudovala Bezpečnostní a strategická studia a Mezinárodní vztahy na Masarykově univerzitě v Brně. V minulosti absolvovala stáž na Stálé misi ČR při OSN v New Yorku, kde se věnovala mezinárodní bezpečnosti a odzbrojení. Je také úspěšnou absolventkou OBSE Scholarship for Peace and Security, který se zaměřoval na kontrolu zbrojení v kontextu konfliktů. Zajímá se o Pákistán a Afghánistán, odzbrojení a nešíření zbraní hromadného ničení.

Stážisté:

Le Minh Tam: Tami studuje čtvrtým rokem právo na Univerzitě Palackého. Absolvovala EVS rok v Německu v Tandem Regensburg. Během studia pracovala v advokátní a insolvenční kanceláři. Zajímá se o mezinárodní vztahy a lidská práva.

Mgr. Radek Tesař: Po nedávném dokončení práv na MU pracuje Radek jako asistent soudkyně prof. Ronovské na Ústavním soudu. Současně pokračuje v doktorském studiu na MU, kde se bude blíže věnovat civilnímu právu procesnímu, a to oddlužení. Zároveň jej ale baví i problematika lidských práv a mezinárodní právo soukromé.

Daniela Skácelíková: Daniela studuje politické a humanitní vědy na Sciences Po Paris, nyní tráví poslední rok bakalářského studia na Univerzitě v Oslu. Zajímá ji porušování lidských práv a jeho zdůvodňování a obhajování.

Da Bean Ye: Da Bean je studentkou 4. ročníku PF UK. Během svého studia absolvovala praxi na soudě a v současné době pracuje na pozici paralegal v advokátní kanceláři. Zajímá se o lidskoprávní problematiku a obchodní právo.

Karin Lišková: Karin studuje Mezinárodní vztahy a Bezpečnostní a strategická studia na Masarykově univerzitě v Brně a v současnosti pracuje na Krajském asistenčním centru pomoci Ukrajině. Zájem má především o český organizovaný zločin.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce:

Mgr. Lucie Nechvátalová, E.MA

Lucie vystudovala právo na Právnické fakultě MU a lidská práva a demokratizaci na EIUC v Benátkách a Université de Strasbourg. Stážovala v OSN, u ESLP a u veřejného ochránce práv. Působí na Nejvyšším správním soudě jako asistentka soudce. Věnuje se především evropskému systému ochrany lidských práv, konkrétně zákazu špatného zacházení, pozitivním povinnostem států a odškodňování.

Mgr. Jiří Novák

Jiří úspěšně dokončil magisterské studium na Právnické fakultě Masarykovy univerzity. Pracuje jako asistent dvou soudců Ústavního soudu. současně působí jako právní poradce v Bílém kruhu bezpečí. Věnuje se především prolínání trestního a ústavního práva v České republice se zaměřením na práva obětí trestné činnosti.

Stážisté:

Jakub Dubják: Jakub je studentem oboru Právo a právní věda společně s oborem Mezinárodněprávní obchodní studia na Masarykově univerzitě v Brně. Zájem má především o sféru veřejného práva. Rád se věnuje rekreačním sportům, vaření a je milovníkem čaje.

Barbora Headlandová: Barbora momentálně studuje Právnickou fakultu v Brně. Nejvíce jí to táhne do občanského práva, především rodinného, a do civilního práva procesního. Volný čas pak nejraději tráví v opěře nebo objevováním nových kaváren s přáteli.

Anna Pěničková: Anna je studentkou oboru Právo a právní věda na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. V oboru se zaměřuje hlavně na problematiku genderové rovnosti a diskriminace. Je milovnicí umění, takže ve volném čase ráda chodí do divadla či galerie. Zároveň se sama věnuje malbě.

Denis Pauk: Denis studuje obor Právo a právní věda na Masarykově univerzitě v Brně. Zajímá se především o teorii práva, právní filosofii a empirické zkoumání práva. Ve volném čase hraje na kytaru nebo žongluje.

Editace a sazba Bulletinu

Bc. Alžběta Dvořáková

Alžběta vystudovala Bezpečnostní a strategická studia a Mezinárodní vztahy na Masarykově univerzitě v Brně. V minulosti absolvovala stáž na Státní misi ČR při OSN v New Yorku, kde se věnovala mezinárodní bezpečnosti a odzbrojení. Je také úspěšnou absolventkou OBSE Scholarship for Peace and Security, který se zaměřoval na kontrolu zbrojení v kontextu konfliktů. Zajímá se o Pákistán a Afghánistán, odzbrojení a nešíření zbraní hromadného ničení.

Jakub Dubják: Jakub je stážistou v české sekci. Kromě toho je i spolupracovníkem Centra pro lidská práva a demokracii a má na starosti sazbu Bulletinu lidských práv a Czech Human Rights Review.

www.centrumlidskaprava.cz